

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ṿa-yiḳra

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

גכ רמא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8888

(לג) וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת־שֵׁם קְדוֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: (לג) הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹדוֹת לָכֶם לַאֲלֹהִים אֲנִי יְהוָה: פ רביעי כג (א) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ג) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

פ רביעי
כג (א)
(ג) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ואמרה

עוויגע! (לג) ענטווייהעט מיי דען הייליגען נאמען ניכט, איך ווילל געהייליגעט זיין אונטער דען קינדערן ישראל'ס; איך בין דער וויגע, דער אייך היי ליגעט, (לג) דער אייך אויס דעם לאנדע מצרים געביהרט האט, אייער גאטט צו זיין; איך דער עוויגע!

כג (א) דער עוויגע שפראך צו משה, וויא פאלא געט: (ג) רעדע מיט דען קינדי

דערן

ד ש י

תרגום אונקלוס

(לג) ולא תחללו. לעבור על דברי מזדין ממשמע שאל' ולא תחללו מה ת' ל ונקדשתי מסור עלמך וקדש שמי יכול ביחיד ת' ל בתוך בני ישראל וכשהוא מוסר עלמו ימסור על מנת למות כל המוסר עלמו על מנת הנס אין עושין לו גם שכך מלכו בחנני מישאל ועוריה שלא מסרו עלמן ע"מ הנס שנאמר והן לא ידיע להוי לך מלבא וגו' (דניאל ג') מליל ולא מליל ידיע להוי לך וגו':

עם (לג) המוליא אתכם. ע"מ כן: אני ה'. נאמן לשלם שכר: כג (ב) דבר אל בני ישראל וגו' מועדי ה'. עשה מועדות שיהיו ישראל מלמדין בהם שמעברין

י: (לג) וְלֹא תַחֲלִין ית שְׁמֵי דְקְדוֹשִׁי וְאַתְקַדֵּשׁ בְּגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא יְיָ מִקְדָּשְׁכוֹן: (לג) דְּאִפִּיק יתְכוֹן מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמַהוּי לְכוֹן לַאֲלֹהָא אֲנָא יְיָ:

כג (א) ומליל יי עם משה למימר: (ב) מליל עם

(לג) המוליא אתכם. ע"מ כן: אני ה'. נאמן לשלם שכר: כג (ב) דבר אל בני ישראל וגו' מועדי ה'. עשה מועדות שיהיו ישראל מלמדין בהם שמעברין

ב א ו ר

בארנו זון (פרשה י"ח ד' ה'): (לג) ולא תחללו את שם קדשי, נאמר על כל המלות שבכרשיות שלמעלה, שלא תעברו על אחת מהן במזיד ובקלות ראש, כאילו אין לך בה, שאם תעשו כן הרי אתם מחללים את שם קדשי, וכבר בארנו זה: ונקדשתי בחוך בני ישראל, אני רולה להתקדש בתוך בני ישראל, לעיני הגוים, שנראותם שהם פורשים מתאוותיהם ונזורים מדרכי העמים בעבור חקי השם, ואינן מהרהרין אחריהן, אעפ"י שטעמיהן נאגנים מדעתם, יתקדש שמו הגדול בעולמו, וכל המקיים מלוה שיש בה חסרון ניס, או העדר כבוד ואינו חוש, מקדש שמו הגדול ית' בעולמו, וכל שכן אם מוסר נפשו להנטער או למות בעבור המלות אין קדוש השם גדול ממנו, וכן אמרו בת"כ כשהוא אומר ונקדשתי מסור את עלמך וקדש שמי, יכול ביחיד, ת' ל בתוך בני ישראל המרונים: אני ה' מקדשכם, לכן אני מלוה אתכם זאת, כי אם תשמרו חוקותי ומלותי, אני ה' מקדשכם משרה עליכם רוח קדושה, ותתרוממו על כל המעשים, ויקל בעיניכם לבנו בממון בגוף ובנפש למען אהבתי: (לג) המוציא אתכם, כלומר האל המוליא אתכם מארץ מצרים, בדרך הקדש באותות ובמופתים, להיות לכם לאלהים, כלומר להיות מנהיג אתכם על דרך פלא, ולתת לכם תורות וחקים קדושים, להשכיך שכינתי בניכם, ולשפוך עליכם רוח קדשי, במסורש בפרשת המילה, אני אני הוא המקדש אתכם, לתת לכם נח לכל דבר אם תלכו בחקותי: אני ה', העושה כל אלה, ופרשנוהו (פרשה י"ח ד'):

כג (ב) דבר אל בני ישראל, פרשת המועדים כל ישראל שוין בה, והקדבת המוספים החלויה בכהנים

ואמרת אליהם מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה

דערן ישראלים, אונד זאגע איהנען, דיא פעסטטאגע דעם עוויגען, אן וועלכען איהר היי ליגע פערזאמלונג פערקינג

די

תרגום אונקלוס

ר ש י

שמעברין את השנה על גלויות שנעקרו ממקומם לעלות לרגל ועדיין לא הגיעו לירושלים

עם בני ישראל ותימר להון מועדיא דיי די הערעון יחון מערעי קדיש אלן

אינון

באור

בנהני לא נתפרשו בה, לכן אמר דבר אל בני ישראל: מועדי ה', בארנו (פרשה א' א' וד' י"ג), שרשו יעד, והוא שלועזין (בעטטיווען), ויש יעידת מקום, כמו אהל מועד (שמות כ"ז כ"ח), למועד דוד (שמואל א' כ' ל"ח), בית מועד לכל חי (איוב ל' כ"ג), ויעידת זמן כמו למועד אשר דבר אותו אלהים (בראשית כ"א ב'), למועד אשוב אליך (שם י"ח ו"ד), ושתיהן נודעים על ידו מאורות השמים, כי ארך המדינות ורחבן מקו השוה, ומרחק מקום ממקום ומדינה ממדינה, ומהלך ימים מזו לזו אי אפשר לדעת אלא ע"י המאורות והכוכבים, וכן קביעות זמנים לשעות ולימים וכיוצא, על כן נאמר והיו לאותות ולמועדים (שם א'), מלת למועדים כולל הענין הגדול שאמרנו, ומלת לאותות גם הוא כולל ענין גדול פרשנוהו בפ' ס' בראשית, והנה יש מועדים קבועים נבראת שמים וארץ שיגבלו הכוכבים כפי קוקותיהם, כמו היום והחדש ומועד זרע וקליב וקור וקום, אבל המועדים הנזכרים בפרשה זו אינן כן, אבל כלם מועדים ידועים לבד לנאדר בקדש, אין להם התלות בחקות שמים וארץ הקבועים מועדיהם לכל זאי עולם, וגמסרו לבד לישראל שהם קדש לה', על כן החל מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, כלומר השם הגדול יעד הזמנים הללו לשמור בהן חקים ומלות קדש שמה לעשות בהן: מקראי קדש, אונקלוס ז"ל תרגם דתערעון יתהון מערעי קדיש, ופי' רמב"ן ז"ל שעשאו מלשון אשר יקרא אתכם באחרית הימים, לשון מאורע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קדש, ואינו יודע מה מלמדנו, והכתוב עלמו קבע כל אחד במועדו. ורש"י ז"ל פי' אשר תזמנו אותם זמני קדש, כל לשון קריאה שאלל מועדים, לשון קביעת זמן הוא, כמו קרא עלי מועד, וכן התרגום מערע קדיש, ויש לפרש דעת המתרגם שינהגו עם מועדים אלו כעם דבר קדש, וזה דתערעון יתהון, שיהיו אסורים בעשיית מלאכה, ויעבדו בהן את השם להללו ולשבח, ויכבדו בנסות נקיה ובעונג. אבל יותר נרא' לי שלדעתו ז"ל כל לשון קריאה על מי שמיחד איש בין אנשים, או יום מבין הימים, כמו ראו קרא ה' בשם בלאל וגו' (שמות ל"ה ל'), שייחדו בשם, וכן לכלם שמות יקרא (תהלים קמ"ז ד'), שמיחד לכל אחד שמו ומעשהו, וכן כל קורא לזולתו מייחדו מבין האחרים, וכן קריאי העדה (במדבר א' ט"ז), שמיוחדין בעדה לכל דבר ענה וגדולה, ולכן תרגם מערעי כנשתא, קרא עלי מועד (איכה א' ט"ו), ייחד עלי מועד, וכן תרגם ערע עלי זמן, וכן אשר תקראו אותם מקראי קדש, שתייחדו אותם להיות מיוחדים בין הימים להיות קדש באסור מלאכה וכיוצא, ורמב"ן ז"ל פי' מקראי קדש שיהיו ביום זה כלם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מזה היא על ישראל להקבץ בבית ה' ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות וקיה ולעשות אותו יום משתה, כמו שכתוב בס' עזרא על ראש השנה, ומקרא קדש מלשון קרואי העדה (במדבר ט"ז ב'), אחריו כן יאכלו הקרואים (ש"א ט' י"ג), ואם נקבל לפרש מקראי קדש על דרך זה, מה טעם לאמר אשר תקראו, אותם יאמר אשר יהיו לכם מקראי קדש, ואפשר לי לכלול בו עוד שלא תקראו לזמנים הללו בשמות שאתם קוראים למועדי מעשה בראשית, כמו יום לילה חדש שנה זרע קליב קין וחרף, ותאמרו מועד יום השביעי, מועד יום ט"ו לחדש הראשון וכיוצא, אבל תקראו אותם מקראי קדש בשמות של קדושה, כמו שמפורשין בפרשה שנת לה', חג המכות לה', יום תרועה לה', יום הכפורים לה', חג הסוכות לה', חג השבועות לה', וכיוצא במקראי קדש הללו, המורים שהימים הללו הם מועדי ה' וקדש הם לה', שאסורין

הם מועדי: (ג) ששת ימים תעשה
מלאכה וביום השביעי שבת

דיגען זאללט, זינד פאלגענע
דע: (ג) זעכס טאגע קאן אל
לערלייא קונסטארבייט פער
ריכטעט ווערדען, אם זיע
בענטען אבער איזט דער העכ

שבתון

סטע

רשיי

תרגום אונקלוס

לירושלים: (ג) ששת ימים וגו'. מה ענין
שבת אלל מועדות ללמדך שכל המחלל את
המועדות מעלין עליו כאלו חלל את
השבתות

אינון מועדי: (ג) שיפתא יומין תרבעיד
עבידתא וביומא שביעאה שבת שבתא
מערע

באור

שאסורין במלאכה, כדרך וקראת לשבת עונג (ישעיה נ"ח י"א), גם נכלל בזה דעת הרב המחורגם
שאמר ׀ הנכון לדעתי שהוא מענין וקראתם דרור לכל יושביה (פרשה כ"ה י'), שידועו
ויפרסמו ברבים אם בשבת ע"י התקיעות שהיו תוקעין, ואם ב"ט ע"י שלוחי ב"ד, ושאר מיני
ההנרזה והפרסום, שיום ההוא קדוש לה', בו ישבתו ממלאכתם, ויתקבלו לשמוע דבר ה'
מפי ראשי העם וחכמיו, ויתענגו במשמנים וממתקים כי קדוש הוא משאר הימים והם מועדי
ה', והכל הולך לענין אחד ׀ אבל עיקר צעיוני בתרגומו של אונקלוס ז"ל ועל דרך שפירשו
דבריו: אלה הם מועדי, הנאמרים בפרשה זו, אבל ראשי חדשים לא נזכרו בה, אע"פ שיש
בהן קרבן מוסף, אינו נכלל המועדים הקדושים, אלא ממועדי המאורות על שם הלכנה
שמתחדשת, וכן כולל י"ד בניסן שהוא מועד הפסח, וט"ז בו שהוא מועד העומר, אעפ"י
שאין מקראי קדש: (ג) ששח ימים, כל ששת ימים שיש בשנה: תעשה מלאכה, מותם
לעשות בהן מלאכה: וביום השביעי, של כל ששת ימים, הידוע להם לדעתי ממדבר סין כשירד
המן, כי קודם לכן לא היה נודע, כי התשכון מחמיל מששת י"ב, ומי מעיד על חשבון זה,
לכן משה שאמר והיה ביום הששי וגו' והיה משנה על אשר ילקטו יום יום (שמות ט"ו ה'),
תשבו השומעים שהוא ששי לדבור, ואם אמר להם כן צג' או צד' לשבוע, תמהו כאשר מלאו
לחם משנה קודם לכן, ונאו נשיאי העדה והגידו זאת למשה, והשיב הוא אשר דבר ה' לאמר
שבתון שבת קדש לה' מחר (שם שם כ"ג), כלומר היום הוא יום הששי שדבר ה', לא ששי
לדבור אלא לשבוע כי שבתון שבת קדש לה' מחר: שבת, צפת יחתנו לס' גן ועול פרשנו שרש
שבת איננו על המנוחה מבטול מלאכה, אלא ענינו הפסק יהיה מאיזו דבר שיהיה, כמו זקנים
משער שבתו (איכה ה' י"ד) שבת משוש תופים (ישעי' י"ד ח'), וישבות המן (יהושע ה' י"ב),
וישבתו שלשת האנשים (איוב ל"ב א'), וכן וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו (בראשית ב' ב')
שפסק ממלאכתו, לכן כשאמר שבת לה' אלהיך (שמות כ' י'), באר ממה ישבות ואמר לא תעשה
כל מלאכה, וכן כל שבת לה', שיפסוק מעניני חול ויקדש זה היום לה', כמפורש בנבואת
ישעי'

המעמר

כג (ג) שבת שבתון, עיין בנאור, והנה הרב נטה לדעת הריק"ס שהביא הרד"ק נשרש
איש, כי הנו"ן הוא להקטין, אך שלדעת המבאר מורה על קלות הקדושה של יו"ט
נגד שבת, ולפירוש הריק"ס יכוון על תוספת שבת שהוא מעט. ואתה תחזה את הלחץ שנלחץ
הרב בפירוש ממחרת השבת (פסוק י"א) וכן בשבת שבתון נשמטה (פרשה כ"ה ד'); ולכן יראה
לי כי ההנדל בין שבת לשבתון הוא זה, כי שבתון הוא המקרה המופשט מן העלם, ולזה לא
מלאנו יום שבתון, גם לא שבתון לה', אבל שבת הוא תואר לעת הנקדשת למנוחה, ועל כן
נא יום השבת נסמך העלם לתאר שלו וכן שבת לה', שהיום הזה הוא קדוש לה'; והנה המועדי
הם תלויים בקביעות החדש וא"כ אין להם יום מיוחד לכך נאמר בהם שבתון שיהיה יום הזה
לנו למנוחה אבל לא ניתן לו התאר שבת שלא הוקדש יום השבוע הזה להיות תמיד קדוש
אמוס

תרגום אשכנזי

אמר כג

שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל מושבתיכם פ

סטע פייערטאג, צור הי לה גען פערקינד'גונג, קיינע קונסט ארבייט זאללט איהר אן דעם זעלבן פערריכטען, עם איזט פייערטאג דעם עוויגען צו עה רען, אין אללען אייערן וואהג פלעט

אלה

תרגום אונקלוס

מערע קדיש כל עיבדא לא תעבדון שבתא היא קדם יי בכל מוהבניכו: פ

ר ש"י השבתות וכל המקיים את המועדות מעלי עליו כאלו קיים את השבתות: אלה

באור

ישעי, וכן כאן פי' כל מלאכה לא תעשו שבת הוא לה', ושם הארכנו: שבתון, וכן נאמר ב"הכ לפי שבשניהן אסורין אפי' מלאכת אוכל נפש, והן שבת גס למועדי קדש, שמותר בהן מלאכת אוכל נפש, ולכן לא מצינו שם שבת על המועדים, אלא שבתון, כי יום השביעי וה' הן שבתות של שבתון המועדים: ומקרא קדש, פרשנוהו: מלאכה, יש הנדל בין מלאכה ובין עבודה ובין מעשה ובין פעולה, וכמ"ש למעלה (פרשה י"ט י"ג), וכאן נרמז מעט על עבודה ומלאכה, יש עובד לעצמו, ויש נשבר לעבודת אחרים, ובכלל עבודה הכל, פעמים שעובד במלאכה, כגון חורש או זורע או כותב, ופעמים בדברים שאינן מלאכה, כגון לישא משאות ממקום למקום, או לרוץ בעסקי רבו, או להלבישו ולהוליך כליו אחריו, כי שם מלאכה אינו נוסף אלא על מעשה אומן שמעשה בו טעמי הדברים מברייחן, כשיהיה השנוי להועיל, כמו החורש משנה האדמה, וכן הזורע ומכסהו בעפר, או כותב שמעשה מראה הנייר, וכן כל אבות מלאכות ותולדותיהן יש בהן שנוי להועיל, כי המקלקלין פטורין, והתורה אסרה המלאכות לא העבודות, כי לא נאמר לא תעבוד ביום השבת, ולכן מותר לטלטל שלחנו' וכסאות למקומות רחוקים בשביל האורחים, וכן לרוץ כרחובות, ולהוליך כלים כר"ה, שאם הן עבודות אינן מלאכות, שנמעשו אינו משנה דבר, ולכן אינו עובר עליהן בלאו, אבל הן בעשה, כי העושה רק מעשה חול שלו בשבת אינו מקדש היום לאלהיו אלא לעצמו, וזהו שאמר שבת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות ל"ב ב"א), וזכר עבודות ומלאכות שמתרין בהם, ויום השביעי שבת לה' אלהיך מלות עשה שיפסוק יום זה מכל דרכי חול מעבודה וממלאכה, ויקדשהו לה' אלהיו, ואח"כ אמר הלואו לא תעשה כל מלאכה, שפי' עליו במקום אחר כל העושה בו מלאכה יומת (שם ל"ה ב'): שבת הוא לה', לא שישבו' למזל מנות מעבודת ששת הימים, אלא לה', בעבור השם ששבת ביום השביעי מכל מלאכתו, וברכו וקדשו, כן יפסוק הוא מלרכי חול שלו, ויקדש היום לאלהים: בכל מושבוהיכם, שבת היא חובת הגוף, ואמר בכל מושבותיכם לדעת רמב"ן ז"ל לפי שהתיר עבודה במקדש בתמידין ומוספין, אמר שהאסור נוהג בכל מושבותינו, לא בבית השם, וכן אמרו במכילתא במושבות אי אתה מבעיר, ואתה מבעיר בבית המקדש, ולכן לא נאמר כאן חקת עולם לדורותיכם, כי שבת בראשית ידענו שהיא חקת עולם כימי השמים על הארץ, ובגמרא (קדושין דף ל"ד ע"ב) אמרו הואיל שנאמר בענין המועדות הייתי אומר שזריכה קדוש ב"ד במועדות, ת"ל בכל מושבותיכם, ולפי הפשט לפי שאין מדת הימים שיהי' יום במדינה זו היא במדינה אחרת לילה

המעמר

אמר בשבת בראשית ובשנת השמטה ויוכל שהם אומרים פקודתם תמיד כל הימים והקדושה נדבקה ביום הזה ובשנה הזאת נתארכ בשם שבת, אך בא ממחרת השבת, לפי שממחרת הוא גבול ומיוחד ליום שבער, ולכן אין לומר ממחרת השבתון, יען שבתון הוא מקרה ואינו נקשר בזמן כאשר אמרנו, והוכרח לומר ממחרת השבת שהוא תואר ליום. ושבת שבתון הוא התואר הנסמך אל המקרה להסלגה.

(ד) אלה מועדי יהוה מקראי קדש
אשר תקראו אתם במועדם:
(ה) בחדש הראשון בארבעה
עשר לחדש בין הערבים פסח

פלעטצען. (ד) דיעועם אבער
זינד דיא פֿעסטע דעם עווג
גען, אן וועלכען אוהר היי
ליגע פֿערוואמלונג פֿערקוי
דיגען זאללט, יעדעס צו זיי
גער צייט: (ה) אים ערסטען

ליהוה

מאנאט אים פֿערצעהנטען טאגע דעם מאנאטס, צווישען ביידען אבענדען, ווירד דאז פסח
גע=

חרגום אונקלוס

ר ש י

(ד) אליו מועדיא דיי מערעי קדיש די הערעון
יחיון בומניהון: (ה) בירחא קדמאה בארבעת
עשרא לירחא בין שמושיא פסחא קדם יי:
ובחמשת

(ד) אלה מועדי ה'. למעלה מדבר בעבור
שנה וכאן מדבר בקדוש הקדש: (ה) בין
הערבים. משש שעות ולמעלה: פסח לה'.
הקרבת קרבן שמו פסח:
והקרבתם

ב א ו ר

לילה, אמר הכתוב שכל מועדותינו נעשה יום השביעי אשר לנו שנה, והוא שנת לה': (ד) אלה
מועדי ה', גם שנת ממועדי ה' הוא, כי למנות שנה ולקדש שביעי אין לו קניעות בחקישמים וארץ,
אבל נבדל בענין זה מאשר המועדים, שהוא תלוי בימים, כל שביעי לימים הוא שנת, ואין
בן המועדים, לא אמרה תורה כי' לחדש הראשון פסח ויום שלאחריו חג המצות ז' ימים,
ומספר ימי' שלאחריו חג השבועות, ומספר כך ימים אחריו יום תרועה, ולימים כך י"ב,
ולימים כך חג הסוכות, אלא כל מועד תלוי במספר ימים בחדש ידוע, לפי שאין החדשים שנים בכל
השנים, אין הימים שבין מועד למועד שוין בכל השנים, אלא בזמן הבית תלוי בראייה, ובזמן
הזה תלוי בסוד העבור של המזרח, ומלבד שתלוין בחדשי הלבנה לריבין אנו לעשות פסח במועד
האביב, ומג שבעות בימי קציר חטים, וסוכות במועד האסיף, לכן אמר אלה מועדי ה'
הזכרים מכאן ואילך, אייפ"י שהם מקראי קדש כמו השנת, והכל השנה שנהן שהן מועדי ה',
מכל מקום לריך שתקראו אותם במועדם שקבעתי להם, כלומר תייחדו אותם ביום ידוע למדש,
ובמועד ידוע לשמש עת אביב וקציר ואסיף: (ה) בחדש הראשון, אותו שבוית לנס למנות ראשון
שהוא ניסן, כאמרו ראשון הוא לנס לחדשי השנה (שמות י"ג ב'): בין הערבים, בפרשת בא פי'
רש"י ז"ל משש שעות ולמעלה קרוי בין הערבים, שהמשש נועה לכד מבואו לערב, ולשון בין
הערבים נראה בעיני אותן שעות שבין עריבת היום לעריבת הלילה, עריבת היום בחמלת
שבע מבי ינטו כללי ערב, ועריבת הלילה בחמלת הלילה. והשיב עליו ראב"ע ז"ל, ורמב"ן
ז"ל ורא"ס ז"ל הלילו בעד פי' זה. ואין ספק שנדברו בן הוא שמעת נעות המשש לכד מבואו עד
שקיעת החמה קרוי בין הערבים, וכמו שאמרו בגמרא, וכן אין ספק שכל הזמן ההוא נקרא ג"כ
ערב, ולפרש לשון בין הערבים לחשוב כי בלשון הקדש נקרא חגי היום עד חמלת שבע נקר,
ומחמלת שבע עד שקיעת החמה נקרא ערב, נקר מלשון לא יבקר (פרשה י"ג ל"ו), שעי' אור
השמש נבדלים הלילות, וערב מלשון ועם שונים אל תתערב (משלי כ"ד כ"א), שהלילות מתערבות,
והטעם לפי שמהנקר עד הלהרי' האור הולך ומוסיף והלללים מתקבצין, ומהנהרים ואילך הלללים
הולכים ומתרחצין, ונקרא זמן הערב עוד בין הערבים ללמדנו שעורו של ערב ושל נקר בלמנוס
ומאיו רגע מחיל הערב, כי הנחתו על רביעית אופק של כל אדם ממקום שהוא עומד עד
קצה מזרח שלו שהוא מהלך ו' שעות של שמש, כי חמלת שעה שביעית מחיל הערב הגמור
ברביעית אופקו, שהוא ביאת השמש בקצה המזרח ומאז ואילך כל רגע ערב ממש במקומות
שביניהן עד סוף שעה י"ב שהוא ביאת שמש גם לאדם זה, לכן כל שעה שעות הללו נקראים
בין הערבים, ונדע כי הנקר עד סוף שעה ששית, ואין הכרח בין ערב לבין הערבים רק ערב
אפשר להניח גם על שעה אחת מן השעות של אחר חמלת, אבל בין הערבים מנבר שהוא על
אחר

לְיְהוָה: (ו) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם
לְחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַיהוָה
שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ:
(ז) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא קֹדֶשׁ
יְהִי לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה

געבראכט, דעם עוויגען צו
עהרען. (ו) אַם פֿינפֿענה
טען טאגע דיעזעס מאַנאַטס
געהען דיא פֿייערנאָגע דעם
אונגעווייערטען בראָדעס אָן,
דעם עוויגען צו עהרען, זיבען
טאָגע מיססעט איהר אונגע.
זייערטעס בראָד עססען;
(ז) אַם ערשטען טאָגע היי

ליגע פֿערזאמלונג פֿערקינדיגען, אונד קיינע האַנדווערקסאַרבייט פֿערריכטען;

אונד

תרגום אונקלוס

(ט) וּבַחֲמִשָּׁתַּיִם עֶשְׂרֵי יוֹמָא לִירְחֵא הַדִּין חַגָּא דְפִּשְׁטִידֵיא קָדָם יִי שִׁבְעָא יוֹמִין פִּשְׁטִירָא
חִיבְלוֹן: (ז) בַּיּוֹמָא קְדָמָא מְעַרְע קְדִישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֵיבִידַת פּוֹלְחָנָא לֹא חַעֲבֹדוּן:
וחקרבו

באור

אמר חלות היום כלו, וזהו לפנות ערב (בראשית כ"ג ס"ג), שענינו סמוך לשקיעת החמה, וכן במורה נאמר בין הערבים ופעם בערב, וסרו טענת ראש"ע ז"ל: פסח לה', הקרבת קרבן ששמו פסח לשון רש"י ז"ל, ופי' רא"מ ז"ל שבא ללמדנו ששמו של יום ארבעה עשר אינו קרוי פסח, ולדעתי לפי שאמר אלה מועדי ה' מקראי קדש, והחל ביום ארבעה עשר שאינו אסור בעשיית מלאכה ואינו מקרא קדש, וזכר אוחזו בעבור שקבוע לו מועד שאינו נוסד במהלכי המאזרי, ואינו דומה לר"ח שלא נזכרו בפרשה, כי ר"ח הן מועדי חקות השמים, לכן אמר פסח לה', לא אמר תעשו פסח לה' או תזבחזבח פסח לה', אלא כסח לה' על שם המועד, כלומר מועד של הקרבת קרבן ששמו פסח, וזה היה דעת רבינו שלמה ז"ל, וכן נזכר על דרך זה בפ' מועד יום הקרבת העומר: (ו) חג המצות לה', מחמיל חג המכות שנתפרשו ענינו בפרשת בא אל פרעה וזהו שמבאר שבעת ימים מכות תאכלו, וכלן חג לה': שבעת ימים, כל מקום שנאמר שבעת שם דבר הוא שבע של ימים שטי"א בלע"ז סעטיע"ני, בל"א (אין ויעבענטוינג), וכן כל לשון שמונת שש חמשת שלשת לשון רש"י ז"ל. והנה חג המכות שבעת ימים, כי אנו חוגגים לה' באבילת המלה לזכר נפלאותיו כל שבעה, ומקריבין כל יום מוספין, לפי שלא בא הכתוב באן אלא לקבוע המועדים, לא לפרש הדינין שנתפרשו במקום אחר, יראה שהוסיף שבעת ימים מכות תאכלו להשוות שבעת הימים זו לזו, ומסרה הדבר לחכמים איך ינהגו העם בקדושת ימי חול המועד, אלא שלדעת רמב"ם ז"ל (הלכות י"ט פ"ז א') אין אסור מלאכה בח"מ מדברי תורה, וכן דעת ר"ת ז"ל, ולדעתם לא זכר הכתוב זה, רק בעבור יום ראשון ויום שביעי, שנשבע הזה או בשבעת ימים הללו, הראשון מהם והשביעי שלהם מקרא קדש ואסור בעשיית מלאכה: (ז) יהיה לכם, ומהו קדושתו, כל מלאכת עבודה לא תעשו, כמו שאחס עושים בימות החול, ונפרשת בא פירשה תורה אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (שמות י"ב ט"ז), שהמלאכות שהן לצורך אוכל נפש מותרות, ואין זה מענין הפרשה שלא נאמרה רק לקבוע מועדי הימים המקודשים: מלאכת עבודה לא תעשו, פי' רש"י ז"ל אפילו מלאכות החשובות לכם עבודה ולורך, שיש חסרון כיס בנטלה שלהן, כגון דבר האבד, כך הבנתי מת"כ דקתני יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה וכו', ולא ישר פירושו בעיני רמב"ן ז"ל שיאמר הכתוב לא תעשה מלאכה דבר אבד, ויבואו שאר המלאכות בק"ו, ועוד היה ראוי שיאמר כן אף בשבת, ועוד הוביח רמב"ן ז"ל מכל הבנייתות והשמועות שנתלמוד שאין בתורה רמז איזו מלאכות מותרות בח"מ ואיזו אסורו, ולכן פי' הרב ז"ל מלאכת עבודה היא כל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, כי מלאכה שהיא באוכל נפש היא מלאכת הנאה לא מלאכת עבודה, ולהלן (שמות י"ב ט"ז)

(ז"ט)

לא תעשו: (ח) והקרבתם אשה ליהוה שבעת ימים ביום השביעי מקרא קדש כרמלאכת עבודה לא תעשו: פ

(ח) אונד זיבען טאגע הינדורך דעם עוויגען פֿייעראַפֿער ברייגען, אַם זיבענטען אַבער, מאַהלס הייליגע פֿערזאַמבולונג פֿערקינדיגען, אונד קיינע האַנדווערקסאַרבייט פֿעררייט

טען

וידבר

רשי

תרגום אונקלוס

(ח) והקרבתם אשה וגו'. הם המוספין האמורים בפרשת פנחס ולמה נאמרו כאן לומר לך שאין המוספין מעכבין זה את זה: והקרבתם אשה לה'. מכל מקום אם אין פרים הנא אלים ואם אין פרים ואלים הנא כבשים: שבעת ימים. כל מקום שנאמר

(ח) ותקרבין קורבנות קדש יי שבעא יומין ביומא שביעאה מערע קדיש כל עיבדח פולחנא לא תעבדון:

ומליל

שבעת שם דבר הוא שבע של ימים שתי"ג נא בלע"ז וכן כל לשון שמונת שש חמשת שלשת: מלאכת עבוד'. לפי מלאכות החשובות לכם עבודה ונזכר שיש חסרון כיס בנטלה שלהן כגון דבר האבד כך הנתי מתורת כהנים דקתני יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה וכו':

ראשית

באור

ט"ז) שאמר בחג המצות כל מלאכה לא יעשה בהם, הולך לפרש אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ובפרשה זו כללה ענין זה בכל מועד במלכות מלאכת עבודה, כי סמכה על המפורש להלן, ובפרשת כל הנזכר שאמור בחג המצות לא תעשה מלאכה, סמכה על המפורש בחג המצות בפרשת בא, גם לא אמרה שם כל מלאכה כמו בשנת וי"ה אלא מלאכה סתם, כלומר אותה מלאכה שהזכיר עליה לא אוכל נפש, ואין ספק שדעת הרב נכון בפשט המקרא, אלא שאין מלאכת עבודה מורה על הענין שאמר, ומה לי מלאכה של הנאה או לא, שתייהן עבודות הן, ולפי הסברא יותר יש מלאכת עבודה בנזול ובחקון הסעודות, מכותב שתיאותיות, או חופר שני תפירות, והוא עלמו אמר קרוב לזה בשעת הנמרא, ונראה לי שמלאכת עבודה קרויה כל מלאכה שעובד בהן האדם לעלמו או לאתרים לימים רבים, כמו העבודות שנשדה לחרוש ולזרוע ולנטוע ולקבור, וכן חופר וכוחב ספרים וביולא שנעשים לימים רבים, כמו הקורב להכניס לאור לכל השנה, וחופר בגד להיות לתשמיש ימים רבים, ואינן לריבין להעשות ציוס שיבטרכו להם, אלא נעשים קודם לכן ימים רבים, גם משתמרים לאחר כן ימים רבים, לבד מלאכות אוכל נפש שהתירה תורה ב"ט, כלן אינן יכולי' להעשות קודם י"ט מבלי שיסוג טעמן, ולא הותרו להעשות שמורים לימים רבים, אלא מה שזריך אוכל להשיב נפשו ציוס זה, על כן אסור לקבור או לעחון ב"ט, שכלן מלאכת עבודה הן, וכן כל ביולא בזה, לבד אותן הזריבות ליומן כגון שחיטה ובישול ואפייה ולישה וביולא, שאם נעשו מאמש מפסידין, וכן למדנו שאסור לאפות או לבשל מ"ט לימי חול להתקיים לימים רבים שהרי זה מלאכת עבודה, אלא שמקלת ממלאכות אלו אסרו חכמים, כגון לקבור ירקות ופירות, אע"פ שמפסידין, והתירו מקלתן כגון שחיקת סמנין המפסידין, אולי גזרו על כל קבירה מן המחובר, ואין זה מענין הפשט, שסוף סוף לפי שמפורש להלן שמלאכת אוכל נפש מותר ב"ט, רמזה החזרה על היתר זה כאן במלכות מלאכת עבודה, ומה שזכרנו (פסוק ג') תמלא עוד שכל המלאכות הן לפעמים עבודות, לבד המוליא מרשות לרשות, שאף על פי שיעבוד האדם לזולתו לישא משאותיו, לא יעבדנו בייחוד למלאכת הובאת מחט מרשות היחיד לרשות הרבים, והחזרה רלתה להתייר גם הובאה ציוס טוב אמרה כל מלאכת עבודה לא תעשו, פרט להובאה שאף על פי שהיא מלאכה אינה מלאכת עבודה, והבן: (ח) והקרבתם אשה לה', מתנות אש, והם המוספין האמורים בפרשת פנחס, ורצו עליהן כאן, לפי שקרא שבעת הימים חג המצות, אמר הטעם לפי

(ט) וידבר יהוה אל משה לאמר:
 (י) דבר אל בני ישראל ואמרת
 אליהם כי תבאו אל הארץ
 אשר אני נתן לכם וקצרתם את
 קצירה והביאתם את עמר
 ראשית קצירכם אל הכהן:
 (יא) והניף את העמר לפני יהוה

טען. (ט) פֶּעֶרְנֶעַר שפראך
 דער עוויגע צו משה, וויא
 פֶּאָלגעט: (י) רעדע מיט דען
 קינדערן ישראל'ס, און דאָס
 איהנען: ווען איהר אין דאָ
 לאַנד דאָ איך איך איינגע-
 בען ווילל קאָממען, אונד
 ערנדטע האַלטען ווערדעט,
 זאָ זאָללט איהר איין עמר,
 דאָ ערשטלינגע אייערער
 ערנדטע, דעם פריעסטער
 ברינגען: (יא) דיעוער זאָלל מיט דעם עמר איינע ווענדונג מאַכען פֶּאָר דעם עוויגען, איך

לרצנכם

ברינגען: (יא) דיעוער זאָלל מיט דעם עמר איינע ווענדונג מאַכען פֶּאָר דעם עוויגען, איך

גנא

חרגום אונקלוס

ר ש י

(ט) ומליל יי עם משה למימר:
 עם בני ישראל וחימר להון ארי תעלון
 לארעא די אנא יהיב לכון ותחצידון ית
 חצדה ותיתון ית עומרא ריש חצדכון לות
 בהנא: (יא) וירם ית עומרא קדם יי

(י) ראשית קצירכם. שתהא ראשונה
 לקציר: עומר: עשירית האיפה כך היתה
 שמה כמו וימדו בעומר (שמות ט"ז):
 (יא) והניף. כל תנופה מוליך ומביא מעלה
 ומוריד מוליך ומביא לעבור רוחות רעות
 מעלה ומוריד לעבור טללים רעים:
 לרצנכם

לרעוא

ב א ו ר

לפי שמקריבין בכל יום מהם אשה לה', וזהו חג לה': (י) כי תבאו אל הארץ, ארץ
 כנען שאני ניתן לכם, אעפ"י ששנת ופסח וזהגים במדבר, הקרבת העומר לא תהנה שם,
 ואם תאמר יביאו מקציר ארץ ישראל אל המדבר להניף תנופה ולהקריב קרבן, לא כן הוא אלא
 וקצרתם את קצירה, תחלה תחלו ומהיה שלכם ותקצרו אתם את קצירה: והאחש את
 עמר ראשית קצירכם, עומר הנקצר בתחלה, תביאו אל הכהן העומד לשרת במקדש, למדנו
 שעומר התנופה ראשון לכל הקציר, ואילו אמר והבאתם מראשית קצירכם עומר אל הכהן,
 לא היינו יודעין שהעומר עלמו ראשית הקציר: עמר, מסורש להלן והעמר עשירית האיפה היא
 (שמות ט"ז ל"ד): עמר, לאשה שקצרו כליל י"ו בניסן שלשה סאין, הביאו השבלים לעזרה, והיו
 מהבחיץ אותן באור, ונתנום באביב מנוקב כדי שיהא האור שולט בכלן, ושחום בעזרה שתהא
 הרוח מנשבת בס, ודשים אותן ונותנין לריחים של גרוכות, ומוציאים ממנו עשרון שהוא מנופה
 ב"ג נפה, שהוא מדת העומר ועליו אמר והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן,
 שהתקונים הללו נעשו בו קודם שעמד על עומר סלת, אלא שהכתוב קצר כאן וסמך על המפורש
 ואם תקיבו מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריד (פרשה ב'
 י"ד), שמדבה במנחת העומר כמו שהובחנו שם, וכתוב ונתת עליה שמן ושמית עליה לבונה
 (שם ט"ו), וכל אלו כשרין גם בזר, וכמו שנאמר במנחת סלת ויבק עליה שמן ונתן עליה לבונה
 (שם ב'), ואחריו אמר והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמן משם מלא קומצו (שם ג'), שמקמימה
 וחילך מנות כהונה, כן במנחת העומר שרובה תנופה מתנופה וחילך מנות כהונה, ועל אותו
 עשרון עם שמו ולבנותו נאמר כאן והבאתם את עמר, וכל שלש סאין שהן קולרין כלילה זו
 להביא מהן העומר, נקרא על שם זה עומר ראשית הקציר: (יא) והניף, כל תנופה מוליך
 ומביא מעלה ומוריד, מוליך ומביא לעבור רוחות רעות, מעלה ומוריד לעבור טללים רעים,
 מביא ראש"ו ל', והתנופה היא חדוש שנתקדש כאן, שאר המנחות אינן טעונין תנופה, אבל
 הגשה

לרצונכם ממחרת השבת יניפנו

גנאדע אויס צו ווירקען; דען טאג נאך דעם פֿעסטע זאלל דער פֿריעסטער דעמיט דיא וועג

הכהן

תרגום אונקלוס

לרעוא לכוּן מבחר יומא טבא ירימיניה

לרצונכ' אס תקריבו כמשפט זה יהי לרצון לכס: ממחרת השבת. ממחרת י"ט הראשון של

כהנא

ב א ו ר

הגשה לקן דרומית מערבית של מזבח לא נאמר כאן, שהוא מפורש בכל המנחות, וכן הקמיצה והקטרתו ואכילת השירים לא נאמר כאן, שנתפרשו במנחת העומר בפרשת ויקרא שנאמר והקטיר הכהן את איזרתה מגרסה ומשמנה על כל לבונה אשה לה' (ס' ט"ז), ושם בארמיהו: לרצונכם, לשון רש"י ז"ל אס תקריבו כמשפט זה יהיה לרצון לכס, וכן לרצונכם חמוס זכר וגו' (פרשה כ"ג י"ט), ושם מפורש: ממחרת השבת, ממחרת י"ט הראשון של פסח, שאס אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע איזוהי לשון רש"י ז"ל, וכן הוא בת"כ ר' יוסי אומר ממחרת השבת ממחרת י"ט, יכול ממחרת שבת בראשית, ובי נאמר ממחרת שבת בפסח, והלא לא נאמר אלא ממחרת השבת, והלא כל השנה מלאה שבתות לא וחשוב מאיזו שבת, והראיה הזאת פשוטה וחזקה לבטל דברי הלוקים שהיו אומרים ממחרת שבת בראשית. וכן בתב רמב"ן ז"ל שזו גדולה שבראיות בגמרא, כי מה טעם לומר כי תבואו אל הארץ וגו' תבואו עומר ממחרת שבת בראשית, שמשמעו באיזה זמן מן השנה כשנבוא לארץ ונקלוד קצירה ינוף הכהן את העומר ממחרת השבת, גם אין לחג השבועות זמן שנמנה, ועוד בשנים הבאות אחרי כן, מתי נחל לספור, רק מיום החל חרמש בקמה כפי רצונו ואלה דברי תורה. ואי שאל עוד גם אס בת"י נחל לספור מהחל חרמש בקמה, מה נעשה בגלות, מאיזה יום נחל לספור, ואס אין ספירה אין יום חמישים לחג השבועות, והתורה אמרה בעלרת חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם, אבל אס ממחרת השבת י"ט ראשון של חג המלות יבוא הכל כהוגן. אלא עדין גובל לומר שמה ממחרת השבת י"ט שנינו של פסח, וכבר שאלו כן בגמרא, וכפי הפסע יש ליישב שאלו דעת התורה על י"ט האחרון, היה לו לומר ממחרת החג כי החג שזעת ימים, וידענו שהוא ממחרת י"ט האחרון, עכשיו שאמר ממחרת השבת על כרחנו ממחרת י"ט ראשון. אבל סוף סוף יקשה שלא מלינו לשון שבת על המיעדים, אלא שבתון, ורק שבת בראשית וי"ה נקראים שבת, ועוד שזבת זה י"ט, ושבע שבתות שבעין זה עלמו שבועות, וכן עד ממחרת השבת השביעית, שזבע השביעי, ויאמר רמב"ן ז"ל כי יתכן שכל שבת הנוצר בפרשה שזבע, ושעם ממחרת השבת, לומר שזיום הנפת העומר יתחיל לעשות השזבע בזמנו, וא"כ יהיה היום ההוא מחרת לשזבע שזבע, כאילו אמר יהיה יום התנופה מחרת שזבע לימים העוברים, וראשון לשזבעות שזכור, עד ששלים שזבע שזבעות, ובעבור שהזכיר ובחמשה עשר יום, אמר שינוף את העומר ממחרת השזבע הנוצר, ויספור ממנו שזבע שבתות, ואין לטעות בזים ארבעה עשר, כי לא הזכיר ממנו רק בין הערבים. ואין הדעת נוחה בפרשו, כי מה טעם להיות יום ט"ו קץ שזבע, ואינו שזבע לימים, ולא לימות החדש, ולדעתי אפשר שכלת מחרת נופל גם על יום שני שזבע או יום שני בחדש, וכשאמר מחרת השזבע או מחרת החדש, ענינו היום שאחר תחלת השזבע או החדש, וכן נופל על יום שאחרי חום השזבע או החדש, ואס כן הוא ממחרת השבת הנאמר כאן פרושו יום שני שזבע שזבע, כי לפי שאמר למעלה שזעת ימים מלות תחללו, והקרבתם אשה לה' שזעת ימים, שהוא שזבע של ימים הרי שזעת ימי החג שזבע, ועליו אמר ממחרת השבת הידועה הנוצר לפניו יניפנו הכהן, ופרשו ממחרת הראשון שיקרה שזבע זה, והוא ט"ז בניסן, כי ט"ו יום ראשון שזבע זה, ומחרתו ט"ז, ושמה האמר ממחרת י"ט האחרון, שהוא מחרת של השזבע כלו, כבר אמרו שא"כ יאמר ממחרת החג, כי חג המלות כל שזעת הימים, ומחרתו מחרת י"ט האחרון, עכשיו שאמר ממחרת השבת, אינו אלא מחרת ראשון שזעת זו, וגם לדעת רמב"ן ז"ל יקשה שמה ממחרת השזבע של חג המלות, ועל כרחך תשיב תשובה כזו, ויתבאר עוד בגו"ה (פסוק ט"ו). [א"ה, גם לדברי הרב המבאר אין ממחרת השבת הזה דומה לממחרת השבת דלהלן פסוק ט"ו, כאשר יבאר אס, ועוד שאין לשון ממחרת כשהוא לבוק עם הזמן, אלא

הכהן: (יב) ועשיתם ביום הניפקם את העמר כבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה: (יג) ומנחתו שני עשרנים סלת בלולה בשמן אשה ליהוה ריח ניהוה ונסכה יין רביעת

ההין: (יד) ולחם וקלי וברמל לא

חאכלו ונסכו קרי אפפער, דעם עוויגען צו עהרען, צום אנגענעהמען גערוד, דאצו דאז טראנקאפפער, איין פיערטעל הין וויין. (יד) כראד, זאנגען מעהל אונד גרינע קערנער דירפט איהר ניכט

ווערונג מאכען. (יב) אן דעם טאגע, דא דיעועם געשיע. העט, זאללט איהר, דעם עוויגען צו עהרען, איין יעהרי. געס לאם, אהנע לייבעספעה. לער, צום גאנצענאפפער ברינגען. (יג) דאז שפייע. אפפער דאצו, צווייא צעהני טעל פיינעם מעהל מיט אעל אינגעררהרט, אלס איין פיייער.

אפפער, דעם עוויגען צו עהרען, צום אנגענעהמען גערוד, דאצו דאז טראנקאפפער, איין פיערטעל הין וויין. (יד) כראד, זאנגען מעהל אונד גרינע קערנער דירפט איהר ניכט

תרגום אונקלוס רשי

כהנא: (יב) ותעבדון ביום ארמחון ית עומרא אימר שלים בר שתיה לעלתא קדם יי: (יג) ומנחתיה תרין עשרונין סולתא דפילא במשח קורבנא קדם יי לאתקבלא ברעוא ונספיה חמרא רבעות הינא: (יד) ולחם וקלי ופירובן לא

אל פסח שאס אתה אומר שנת בראשית או אתה יודע חזוהו: (יב) ועשיתם וגו' כבש. חובה לעומר הוא בא: (יג) ומנחתו. מנחת נסכיו: שני עשרונים. כפולה היתה: ונסכו יין רביעית ההין. אע"פ שמנחתו כפולה אין נסכיו כפולים: (יד) קלי. קמח עשוי מכרמל רך שמייבשין אותו בתנור: כרמל. הן כליות שקורין גרני"ל יש: ככל

באור

אלא בוקר הסמוך לאחריו הזמן ההוא, וא"כ ממחרת השנת בוקר הסמוך לשנת מלאחריו, אבל שנקי לקרא דחיק ומוקי אנפשי, שהרי גם המכחישים האומרים ממחרת שנת בראשית, יבטרונו לומר שאין לשון ממחרת השנת בפסוקי י"א וט"ו דומה למחרת השנת בפסוק ט"ו, שהרי אם וספרתם לכם ממחרת השנת על שנת בראשית הוא אומר, לא יכלו חמשים היום כי אם ממחרת שנת בראשית השמינית, והתורה אמר' עד ממחרת השנת השביעית, ועל כרחם גם הם לומר שהכוונה שם (פסוק ט"ז) על השנוע השביעי: (יב) ועשיתם ביום הניפקם, הת וספה ביום, אבל קלירתו ותקונו בליה כמו שאמרו רז"ל, והתורה סמכה קליר העומר להנאתו שיהו סמוכין, לפי שצריך העומר להיות גרש כרמל, כר מלא, ואם נקצר אינו ימים קודם לכן אינו כרמל, ועוד שספירת העומר בליה, והנחתו אומר מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות, כלומר מתחלת חרמש על הקמה, שמענו שהיה נקצר תחלת ליל ט"ז: הניפקם, הנהן שלית העדה כלה: העמר, הוא עשרון סלת שנשאר משלש איפות שבליים, וקראו תמיד על שם המדה, לפי שמנחה זו לבדה מלא העומר מזומלם לא פחות ולא יותר, ואין כן שתי הלזם ולחם הפנים וכל מנחה הב"ה בפני עלמה וכל מנחת נדבה אם רלה להוסיף על עשרון מוסף, ובת"כ שנו שלשה שמות יש לו, עומר שבליים, עומר החנופה, עומר שמו, כלומר שמויחד בשלשתן מכל המנחות שנא בשבליים, ולריך תנופה, ומלוא העומר: ועשיתם כבש, חובה לעומר הוא בא, לשון רש"י ז"ל, ואין רטונו שיעבדו זה את זה, שהרי שנו בת"כ ועשיתם כבש אעפ"י שאין עומר, ועשיתם עומר אעפ"י שאין כבש, אלא רטונו שקרבן זה בא בגלל העומר, ואינו ככלל מוספי היום האמורים בפרשת פנחס, ולכן לא נזכר שם: בן שנתו, לא שנה למנין עולם: (יג) ומנחתו, מנחת נסכיו שני עשרונים, ולא מכלל כל הכנשים ליתן שני עשרונים, יכול כשם שנכפל סלתו, כן יכפל יינו, ת"ל ונסכה יין רביעית ההין, וכן שמו בשמן כל מצת כבש: אשה לח' ריח ניהוה, פרשום (פרשה א' ט'): (יד) ולחם וקלי וברמל,

תֹּאכְלוּ עַד-עֵצִים הַיּוֹם הַזֶּה עַד
הֵבִיאֲכֶם אֶת-קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם
הַקֵּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל
מִשְׁבְּתֵיכֶם: ׀ (טו) וּסְפַרְתֶּם
לָכֶם מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם

הביאכם

ניכט עססען, ביז אן עבען
דיעזעס טאגע, ביז איהר
דאן אפפער אייערעס גאט.
טעס געבראכט האבט; דיע.
זעס זייא איין עוויגעס געזעטן
פֿיר אייערע גאקאממען, אין
אללען אייערן וואהנפלעטצען.
(טו) איהר צעהלעט אלסראן
פֿאם אנדערן טאגע דעס פֿיי
ערטאגס, פֿאם טאגע, דא
איהר

תרגום אונקלוס

חיכלון עד בקרן יומא הדין עד איתואיכון
ית קורבנא דאלהכון קים עלם להריכון
בכל מותבניכון: (טו) ותמנן לכון מבתר
יומא

ר ש י

בכל מושבותיכם. חלקו בו חבמי ישראל יש
שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחולה לארץ וי"א
לא בא אלא ללמד שלא נכטו על החדש
אלא לאחר ירושה ושיבה משכנשו וחלקו:
(טו) ממחרת השבת. ממחרת י"ט:

תמימות

באור

קלי קמח עשוי מכרמל רך שמייבשין אותו בתנור, כרמל הן קליות שקורין גרניי"ליש,] כ"ג נראה
ש"ל גרילי"ש, והוא כל"א (גערעסטעט), ויהיה אם הקליות העשויות ממייני דגן בעודן רכות
כרמל, והקמח הישוי מכרמל יקרא קלי"ם,] מפי' רש"י ז"ל, וקלי כמו קלוי באש (פרשה ב'
י"ד), שהוא על המעשה וקלי שם התאר, וכן פי' רד"ק ז"ל בשרשיו: לא תאכלו, אפילו
למכות מכה: עד עצם היום הזה, לשון עגס היום אפרש צענין (פסוק כ"ח) שהוא על יום
אל מעשה בראשית, שהוא מערב ועד ערב, ויתכן בן לדעת רבן יוחנן בן זבאי שדרש והסתקין
מחברת המקדש שיהא יום הנף בלו אסור, ואסורו מן התורה, ועד עגס היום הזה ועד
בכלל, ובזמן הבית העומר מתירו, ועליו נאמר עד הביאכם את קרבן אלהיכם, ולדעת
האומר עד ולא עד בכלל, ובזמן הבית עומר מתיר, ובזמן שאין ב"הם קיים האיר מורת
מתיר ובמ"ש (מנחות דף ס"ח ע"א) ופי' רש"י ז"ל עד עגס היום עד מראה היום, ולדעת
ר' יהודה פי' עגס היום, עלמו של יום, סוף סוף מודים כלם שעגס היום על יום אל מ"ב,
שכן כתוב בעלמך ובי"ה וכמו שיתבאר שם, ואפשר שגם לדעת זו הלילה היתה בכלל היתר,
אלא לפי שאמר עד הביאכם את קרבן אלהיכם, לא נתיר בזמן שאין ב"הם קיים אלא משעה
הראויה להבאת קרבן, והוא משהאיר המזבח, ולכל הדיעות הונך לומר כאן עד עגס היום
הזה כמ"ש (פסוק כ"ח), ולא מתחלת היום, אלא עד הביאכם וגו' עד שקרב העומר,
וזהו עד הביאכם את קרבן אלהיכם, אבל אין הקרבת הכנש מעכב, וכן שנו בת"כ: הקח
עולם, ליום זה לא לפניו ולא לאחריו, ומלת חוק בארנוהו (פרשה ג' י"ז): בכל משבחיכם,
וחלקו בו חבמי ישראל, יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בת"ל, וי"א שלא בא אלא ללמד שלא
נכטו על החדש אלא לאחר ירושה ושיבה משכנשו וחלקו, מפי' רש"י ז"ל, ולסברא ראשונה
יפה אמר לא תאכלו עד עגס היום הזה, אע"פ שאין עומר בעבור הזמן הזה, וחזר ואמר
עד הביאכם לזמן שבית המקדש קיים: (טו) וספרתם לבם, כל אחד ואחד כך שנוי בת"כ,
אבל בשמטה נאמר וספרת לך, שיהו בית דין סופרין ומברכין: ממחרת השבת, כמו שפרשנו
מזרת ראשון בשבוע של ימי החג, שמתחיל מליל ט"ז בניסן, שמנות הספירה בלילה, ואילו
אמר לבד מיום הביאכם את עומר התנופה, הייתי אומר שהספירה ביום, ואילו אמר ממחרת
השבת לבד, הייתי אומר שהוא מחרת למחרת הנאמר תחלה ויתחיל לספור מי"ו, לכך נאמר
מיום הביאכם וגו' וכן הוא אומר מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבעות (דברים ט"ז)

תרגום אשכנזי

אמר כג

איהר דאז עמר דער ווענדונג געבראכט, זיעבען גאנצע וואך בען, (טו) ביו אויף דען טאג נאך דער זיעבענטען וואכע, צעהלט

הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהיינה: (טו) עד מקצרת השבת השביעת תספרו

ר ש י

תרגום אונקלוס

תמימות תהיינה. מלמד שמתחיל ומונה מבערב אס לא כן אינן תמימו: (טו) השבת השביעית. בתרגומו שזעיתא שביעיתא: עד מקצרת השבת השביעית תספרו. ולא עד

יומא טבא מיום איתואיכון ית עומרא דארמוותא שבע שבווען שלמן תהיון: (טו) עד מקצרת שבוועתא שביערתא תמגון תמשין יומיו

ב א ר

ט', כלומר מעת שאתה ראוי להניף חרמש על הקמה, שהוא ליל קצירת העומר, שזריך להיות ראשית הקציר, ומאותו זמן תחל לספור: שבע שבחוח, בתרגומו שבע שבווען ובמזנה תורה נאמר שבעה שבעות תספר לך (שם שם), ונקרא שבע על ימים שנת, בעבור שכל שבע יום שנת, ולפי שאמר למעלה על שבעת ימי החג ממחרת השבת, קורא לכל השבועות שסופרין בהן שבתות: תמימת תהיינה, לפי ששבע הראשון שבו מתחיל המספר חסר יום, כי יום ראשון מימי החג אינו בכלל המנין, הייתי אומר שזה הנשארים נחשבים שבע, לפי שקורא שבעת ימי החג שבת אחד, ת"ל תמימות תהיינה, שבע שבתות הללו תהיה כל אחת בעלת שבעה ימים, ואולי גם בעבור כן קוראין באן שבתות שבע"פ לריך שיהיה בכל אחת מהן יום השבת, ואם תאמר הראשונה רק שבת ימים, פעמים שאין זה שבת, כגון אם חל יום ראשון של חג בשבת, ורבותינו שאמרו ממחרת השבת ממחרת י"ט, דרשו תמימו' ללמד שמונה מבערב, שאם לא כן אינן תמימות: (טו) עד מקצרת השבת השביעית, בתרגומו שזעיתא שביעיתא, ויום ראשון בשבעה השמיני הוא מחרת של שבע שביעי, ואזר שאמר תמימות תהיינ', כל שבעה ז' ימים ידענו שאין מחרת זה יום שני בשבעה השביעי, כמו ממחרת שבת של הקצרת העומר: עד וגו' תספרו, ולא עד בכלל והן מ"ט יום, חמשים יום והקרבנם מנחה חדשה לה' ביום חמשים תקריבוה, ואומר אני זה מדרשו, אבל פשוטו עד ממחרת השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו, ומקרא מסורס הוא לשון רש"י ז"ל. ואני תמה לפשוט זה עדיין אין לנו יודעין אם החג ביום החמשים, או באחרון לימי הספיר, שעל כן פי' ביוכל וקדשתם את שנת החמשים שנה

ה מע מ ר

(טו) תספרו חמשים יום, בתנן הרב המבאר בסוף דבריו, אלא שהחמשים למדו ממנו שמונה לממנו יומי ומלוה לממני שבע, אבל בכתוב אין זכר לימים וכו' ע"ש, והוא תמוה בעיני, כי לפי שיטת הגמרא נראה שספירת הימים היא העיקר, שהרי אמרו (במנחות ס"ו ע"א) אמר מני יומי ולא מני שבע אמר זכר למקדש הוא, ואם ספירת השבועות מפורשת בתורה ולא הימ' היה לו למנות השבועות ולא הימ'ים? גם כבר אמר רש"י בספר החינוך שלו ז"ל: ויש מן המפרשים שהיה דעתם כי כוונת הכתוב למנות השבועות דוקא כשהן שלמות, אבל להזכיר בכל יום כך וכך ימים וכך וכך שבעות אינו לריך ע"כ, מכל זה נדע שעיקר המלוה ספירת הימים, כי תספרו חמשים יום היא המלוה לספירת הימים, ומה שאמר חמשים והלא אינו אלא מ"ט, נאמר שאלת עד במאמר הראשון (עד ממחרת השבת) עומדת במקום שנים, ושעורו תספרו עד חמשים יום, ויהיה גם כן עד ולא עד בכלל, ויש לכונן זה גם בדברי רש"י ז"ל. ויודי ד' יוסף ווייסע נ"י העיר כי מלאו דמיון לזה בשאלקות ארבעים, שנאמר בכתוב ארבעים ינוו, ולפי קבלתינו לא כוון הכתוב אלא לל"ט, ומה נראה כי דרך הכתוב להזכיר את קלה הגבול במנין הסובב, ומה נעמו בענין זה דברי הר"ש בסוף פרק ערבי פחים עיי"ש, עכ"ד.

חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה: (יז) ממושבתיכם

צעהלט אחר פניפציו טאגט, אונד ברינגעט זאדאן נייע שפייזעאפפער, דעם עויגנין צו עהרען. (יז) אויס אויערן וואגט

חביאו

תרגום אונקלוס

ר ש י

יומין ותקרבו מנחתא חדתא קדם יי: (יז) ממושבתיכון חיתון

תקריבוה ואומר אני זה מדרשו אבל פשוטו עד ממחרת השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו ומקרא מסורס הוא: מנחה חדשה. היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש וה' הרי קרבה מנחת העומר אינה כשאר כל המנחות שהיא באה מן השעורים: (יז) ממושבתיכם. ולא מחוזה לארץ: לחם

ב א ו ר

שנה (פרשה כ"ה י'), וגם המדרש תמה לחבר חמשים יום עם והקרבתם, ואין לשון המקרא סובלו, גם המפסיק תחת מלת יום, ועוד לשתיהן המקרא מיותר אחר שפירש שתחילת הספירה ממחרת י"ט, ושנספור שבע שבועות תמימות, וידענו שיכלה המספר לפני מחרת השבת השביעית, שהוא ראשון לשבוע השמיני, גם נודע שהיום הבא אחר מ"ט הוא יום חמשים, אבל בברייתא דת"כ שנו תספרו חמשים יום, יכול יספור חמשים, ויקדש חמשים ואחד, ת"ל שבע שבתות תמימות תהיינה, אי שבע שבתות תמימות תהיינה יכול יספור מ"ח ויקדש יום מ"ט, ת"ל תספרו חמשים יום, הא כילד מנה ארבעים ותשעה, וקדש יום חמשים בוובל, והו פשוטו של מקרא, וכן פרושו להודיענו שחג השבועות אינו ביום מ"ט ולא ביום כ"א הולכנו שני הכתובים להאמר, תחלה נאמר שבע שבתות תמימות תהיינה, ותמימות בלי חסרון ותוספת, ואז אין לטעות לספור חמשים יום, ועל כרחו תספרו חמשים יום אינו לשבוע הספירה, אלא לשבוע החג ביום החמשים, ואילו לא אמר רק שבע שבתות תמימות תהיינה והקרבתם מנחה וגו', הייתי אומר שיום מ"ט לספירה יהיה החג, עכשיו שנאמרו שתיהן כך תפרש שבע שבתות תמימות תהיינה ימי הספירה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, עד ועד בכלל, כמו עד יום האחד ועשרים לחדש בערב (שמות י"ג י"ח), שאם תספרו ממחרת השבת עד מחרת השבת השביעית חמשים יום, אז והקרבתם מנחה וגו' בו תקריבו לח בסוף שבע שבתות, ואחר שתלה הספירה בשבתות תמימות לא נימס, ידענו כי תספרו חמשים יום אינו ספירה של מנחה, אלא חשבון בני אדם לקבוע יום החג, לא שיהיה ראשון לשבוע החדש, אלא מחרת השבת השביעית, שאין בספירה יותר משבע שבתות, ולפי שאין ספירת יום חמשים זו למנחה לא אמר תספרו לכם, אלא שחמשים ז"ל למדו ממנו שמנחה לממנו יומי ומנחה לממנו שבע, אבל בכחוב אין זכר לימים שלא אמר והיו לך שבע השבתות מ"ט יום, כמו שאמר בשמטה ויובל, גם להלן אמר שבעה שבועות תספר לך: מנחה חדשה לה', היא מנחה ראשונה שבאה מן החדש ואם תאמר הרי קרבה מנחת העומר, אינה כשאר כל המנחות שהיו באה שעורים, מפי' רש"י ז"ל. וכן שנו בת"כ מנחה חדשה שתהי' חדשה לכל המנחות, כלומר שאין מביאין במקדש מתבואה חדשה שנכרה בשנה זו מנחה, קודם שתי הלחם, שהוא זמן קליר חטים, כמו שאמר וחס השבועות בכורי קליר חטים (שמות ל"ד כ"ג), ומנחת העומר לא קרבה הכתוב חדשה, לפי שאינה מתרת מנחות של חדש שאפי' מנחת קנאות של שעורין אינן באין מן החדש קודם לשתי הלחם, אבל שתי הלחם לא הריב' תורה שיהיו ראשית הקליר, אלא מתבואת הקליר החדש, רק שתהיה הראשונה מן החדש, שאם אינה ראשונה אינה חדשה, שאם חפרש חדשה בעבור שהיא מן החדש גם אם קדמו לה מנחות אחרות, היה ראוי לומר מנחת חדש, כמו וישן מפני חדש תולידו (לקמן כ"ו י'), או מנחת חדשה של תבואה חדשה: (יז) שמשבתיכם, ולא מחוזה לארץ כן הוא בת"כ וכן פי' רש"י ז"ל, ואינו דומה אל בכל מושבותיכם לרבות חוזה לארץ, אלא ארץ מושבותיכם, כמו כי תבואו אל ארץ מושבותיכם אשר אני נותן לכם (במדבר ט"ו כ'), וכמו שכתב רמב"ן ז"ל: לחם

תביאו לחם תנופה שתיים שני
עשרונים סלת תהיינה חמץ
תאפינה בכורים ליהודה:
(יח) והקרבתם על הלחם שבעת

ויהאנפלעטצען ברינגט איהר
צווייא ברודע, צור ווענדונג,
פאן צווייא צעהנטעל פיינען
מעהלס מיסען זיא ויין, אונד
אלס געויערטעס ברוד גע-
באקען ווערדען; דיעזעס זינד

עראשטלינגע, דעם עוויגיגן צו עהרען. (יח) נעכסט דיעזעם אפפערט איהר זיעבען שטיק
עיה.

תרגום אונקלוס

רשי

תיתון לחם ארמוחא תרתין גריצן תרין
עשרונין סולתא יהוין חמיע יחאפין בבורין
הךם יי: (יח) ותקרבו על לחמא שבעת

לחם תנופ'. לחם תרומה המורס לשם גבוה
זו היא המנחה החדשה האמורה למעלה:
בכורים. ראשונה לכל המנחות אף למנחת
קנאות הנאיה מן השעורים לא תקרב מן
החדש קודם לשתי הלחם: (יח) על הלחם.
בגלל

אימרון

באור

לחם תנופה, ישרא מה היא מנחה חדשה האמורה כאן, ואמר שאיננה מנחה כשאר המנחות
הנקמלות, שהקומץ והלבונה למזבח כי זאת תהיה לכר לחם אשוי להניף אותו לה' כמו שאמר
למטה בענין, אבל למזבח לא יעלה: שחיים שני עשרונים, שתי לחמים, וכל האחת עשרון:
סלת תהיינה, סלת חטים: חמץ, פירשנוהו (פרשה ב' י"א), ויאמר רמב"ן ז"ל לפי שהם תורה
לה', שחקית קציר שמר לנו, וקרבן התודה יבוא על לחם חמץ, ולדעתו ז"ל נאמר שמנחת העומר
אינה באה לתודה, לפי שלא עבר עדיין קציר חטים שהוא העיקר ולכן היא מזה ככל המנחות
שיש מהן קומץ למזבח: בכורים לה', פי' רש"י ז"ל ראשית לכל המנחות, אף למנחת קנאות
הנאיה מן השעורים לא תקרב מן החדש קודם לשתי הלחם, אבל בת"כ אמרו על מנחה חדשה,
אין לי (שהיא ראשונה) אלא למנחות חטים, מנחת שעורים מניין, כשהוא אומר וביום
הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו' (במדבר כ"ח כ"ו), אם אינו ענין למנחת חטים, תהיה
ענין למנחת שעורים ועל בכורים לה' שנו, ר' שמעון אומר ואמר כאן בכורים לה' ונאמר
להלן (פרשה ב' י"ד) בכורים לה', מה בכורים אמורים כאן של לבור, אף בכורים האמורים
להלן של לבור, וכבר פירשנו זה (שם שם), ואמר עוד אם תאמר זו משל לבור ולהלן של יחיד,
אמרת לאו אם זו ראשית קציר אין הלן בכורים לה', ואם הלן בכורים לה' אין זו ראשית קציר,
דברים המחוסרין להלן אמרן הכתוב כאן, ופרשה נראה לי אע"פ שהעומר ראשית הקציר,
הייתי אומר מנחת יחיד מראשית קציר שדהו גם היא בכורים לה', עכשיו שנאמר בשתי הלחם
בכורים לה' לפי שהיא ראשונה לכל המנחות לא נעבור ראשית הקציר, למדנו שפרשת ואם
תקריב מנחת בכורים בעומר של לבור מדבר, שהיא הראשונה לכל המנחות הנאות מן החדש,
שאל של יחיד קרא בכורים לה', תהיה היא הראשונה מן החדש, ושוב אין עומר הלבור ראשית
הקציר. והבין: (יח) והקרבתם על הלחם, חובה ללחם, כך שנו בת"כ, לא שהלחם מעבב
את הכנשים, שהרי שנו שם כנשים אעפ"י שאין לחם, אלא לומר שאין חובת היום למוספין,
אלא אלו כשביל הלחם הם באין וזהו חובה ללחם וכמו שפירשנו בעומר (פסוק י"ב), וכן פי'
רש"י ז"ל על הלחם, בגלל הלחם חובה ללחם, הוסיף בגלל הלחם, שאינו בא בגלל המוספין,
אלא חובה ללחם, אבל בת"כ לא שנו בעומר (פסוק י"ג) חובה לעומר, אלא סתם בעומר בא
אע"פ שאין כנש, וכנש אעפ"י שאין עומר, וכאן שאמרו חובה ללחם, אינו לעבב, ולכן שנו
מיד כנשים אעפ"י שאין לחם, וכן שנינו (מנחות ק"מ מ"ה ע"ב) הפר והאלי' והכנשי' והשעיר
אין מעבבין את הלחם, ולא הלחם מעבבין, וע"פ חובה ללחם פירשנו שם ובגמרא, מלמד
שמתזיניו כנשים קודם שנתזיבו בלחם, כלימך במדבר הביאו כנשים בלי לחם, לא כמו שפי'
רש"מ

אמר כנ

כְּבָשִׁים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּן־בֶּקָר אֶחָד וְאֵילָם שְׁנָיִם יִהְיוּ עֲלֶיהָ לַיהוָה וּמִנְחָתָם וּגְסָכֵיהֶם אִשָּׁה רִיח־גִּיהָח לַיהוָה: (יט) וְעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי

כבשים

תרגום אשכנזי ריא

יעהרינע לעטמער אָהנע ליי בעספֿעהלער, איין יונגעס אַכסענרינד אונד צווייא וויד. דער; דיעזע זאָללען גאַנצע אַפֿפֿער זיין, דעם עוויגען צו עהרען נעכסט איהרעם שפיי. ועאַפֿפֿער אונד טראַנקאַפֿפֿער, פֿאַם פֿייער צו פֿערצעהרען, צום אַנגענעהמען גערוך, דעם

עוויגען צו עהרען. (יט) איהר מאַכט אייך איינען ציעגען באַק צום זינדענאַפֿפֿער, אונד

צווייא

רשי

כגלל הלחם חונה ללחם: ומנחת' ונסכיהם. כמשפט מנחה ונסכי' המפורש' ככל בהמה כס' נסכים ג' עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכנש (במדבר כ"ח) זו היא המנחה והנסכי' חלי ההין לפר ושליש' ההין לאיל ורביעית ההין לכנש: (יט) ועשיתם שעיר עזים. יכול שנעת כנשים ושעיר האמורים

תרגום אונקלוס

אימדין שלמין בני שנה ותור בר תורי חד ודכרין תרין יהון עלתא קדם וימנחתהון ונסכיהון קירבן דמתקבל ברעוא קדם יי: (יט) ותעבדון צפיר בר עזין חד לחטאתא וחריץ

באר

רא"מ ז"ל חונה ללחם, שאם לא הביא לחם אינו מביא כנשים, ואין בדבר כן אילי נחמלק לו שנעת כנשים האמורין בפסוק זה עם ב' כנשים של שלמים, שלדעת ר"ע אם אין לחם אין כנשים, כמו שאמרש: יהיו עלה, תחלה מונה מספר הקרבנות, וחזר לומר יהיו עולה לה', ולא אמר והקרבנות על הלחם לעולה שנעת כנשים, שאילו כן הויתו אומר שמעכבין זה את זה, עכשיו שהפסיק הענין ואמר יהיו עולה לה', מלמד שעל כל פנים יקריבו אלה לעולה אע"פ אין לחם, וכל שכן שיביאו לחם אם אין קרבנות, שהרי אמר על הלחם, שתלאן הכתוב בלחם, וזהו לדעתי פי' הלמוד הזה שאינו מפורש בגמרא: ומנהגם ונסכיהם, עם מנחה שלהם ונסכים שלהם, כמו שהן מפורשים בכל בהמה נפרשת נסכים, שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכנש, ונסכיהם חלי ההין לפר, ושלישית ההין לרביעית ההין לכנש יין לא כנש העומר שנשתנה במנחתו: (יט) ועשיתם שעיר עזים, יכול שנעת כנשים ושעיר האמור בחומש הפקודים הם שנעת כנשים ושעיר האמורים כאן, בשאחה מגיע לקרים ולאליס איין הן, אלא אלו קרבו בגלל לחם, ואלו בגלל היום, כן הוא בברייתא דת"כ, וכן פי' רש"י ז"ל כלומר אע"פ שאין כנשים ושעיר שנפרשה זו עם אוחן שנפרשת כחם, מפריס ואליס תדע שאין הן, שהרי כאן פר אחד ואליס שנים, ושם פריס שנים ואיל אחד, ואמרו בגמרא לחזק זה שגם נשתנה הסדר כאן מזביר כנשים תחלה, ואח"כ פר ואליס, ושם פריס ואיל תחלה ואחרי כן כנשים, וכן הדעת מכרעת שאין בכל הפרשה המוספין, לבד כנש העומר וקרבנות הבאין

המעמר

(יח) יהיו עלה, כתב הרב המבאר מלמד שעכ"פ יקריבו אלה לעולה אע"פ שאין לחם, וכל שכן שיביאו לחם אם אין קרבנות ע"כ, ולא ידעתי מה כ"ש הוא זה, שהרי לדעת בן ננס ור' שמעון כנשי שלמים מעכבים את הלחם ואין הלחם מעכב הכנשים, ואם שדעת ר"ע הוא בהיפך הוא לסי' שדרש ג"ש יהיו מתהיינה כמונח שם, אבל ודאי הסבירא הקילוניה היא כר"ש וכן ננס, שנחנו טעם לדבניהם.

בעצם

צווייא שטיק יעהריגע לעבכיער
צו פריידענאפפער : (כ) דער
פריעסטער זאלל, זאמט דעם
בראדע דער ערשטלינגע, פאר
דעם עוויגען, איינע ווענדונג
טאפען מיט דען צווייא לעמ
כיערן, זיא זאללען דעם עווי
גען געהיליגעט אונד דעם
פריעסטערס זיין. (כא) אן
עבען דיעזעם טאגע זאללט
איהר

רשי

האמורים כאן הם שנת הכנשים ושעיר
האמורים בחומש הפקודים בשאתה מניע
אלל פרים ואילים אינן הן אמור מעתה אלו
לעממן ואלו לעממן אלו קרבנו בגלל הלחם
ואלו למוספין : (כ) והניף הבתן אותם
תנוסם . מלמד שטעונים תנוספה חיים יכול
כולם ת"ל על שני כנשים : קדש יהיו . לפי
שלמי

כבשים בני שנה לזבח שלמים :
(כ) והניף הכהן אתם על לחם
הבכרים תנוספה לפני יהוה על-
שני כבשים קדש יהיו ליהוה
לכהן : (כא) וקראתם בעצם היום

הזה

חרגום אונקלוס

וחרין אימרין בני שנה לנכסרת קודשא :
(כ) וירים ביהנא יתהון על לחם בכוריא ארמא
קדם יי על חרין אימרין קודשא יהון
קדם יי לכהנא : (כא) ותערעון בכרן יומא
הדין

באור

הבאין על הלחם, מכלל שאינן מוספין, אלא זה בשביל העומר ואלו בשביל הלחם : לזבח
שלמים, שהיא זביחתן לשם שלמים, כך הוא בת"כ ובסמוך יתבאר בעז"ה : (כ) והניף הכהן
איהם וגו' תנוספה, מלמד שטעוין תנוספה חיים, שאילו זה תנוספת חזה ושוק כבר נאמר בפרשת לך
ובחוב שם מזבחי שלמיהם לכלול שלמי לבור שטעוין תנוספת חזה ושוק, אם כן תנוספה האמורה
כאן, שלריבין תנוספה מחיים, וכן אמרו בגמרא (מנחות דף ס"ג ע"ג) : על לחם הבכרים
וגו' על שני כבשים, פי' רש"י ז"ל יכול כלם, ת"ל על שני כנשים, תפס דעת ר' יוסי בן
ישולם שאמר כנשים על גבי לחם, ומה אני מקיים על שני כנשים להוציא שבעה, ולפירוש
זה יאמר והניף הכהן שני הכנשים תנוספה על לחם הנכורים, ולפי הפשטן והניף מושך עלמו
ואחר עמו, והניף אותם שני כנשים הנזכרים לפניו על לחם הנכורים, וכן יניף לחם
הנכורים על שתי כנשים, ואם אין לעשות שתי תנוספות כמו שבארנו (פרשה יח' כ"א),
חלת על משמש כמו סמוך וכמ"ש (פרשה ט"ז י"ד) שהייתי אומר שניף הכנשים לבד סמוך
ללחם, לכך הוסיף על שני כנשים שגם הלחם בתנוספה, ומניף אותן באחד סמוכין זה לזה, וזה
כדעת רבי שאמר מניח זה בלד זה ומניף, ובגמרא הקשו והא כתיב על, ותרצו רבי סבר על
בסמוך : קדש יהיו לה' לכהן, מוסב על הכנשים ועל הלחם, לפי שלמי יסוד קדשים קלים
ובשרם נאכל לכל טהור, יכול אף אלו כן, ת"ל קדש יהיו לה' שהן קדש קדשים, כמעלת ובאשם
שבשרן נאכל לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה, כן אילו לכהן הם, וכן לפי שאין דבר מלחם
הנכורים קרב לנביה, שהרי הם חמץ, ואמר עליהן קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח
לא יעלו לריח ניחח (לעיל ב' י"ב), וכמו שפרשנו שם, יכול שמוחרין לזרים כמו לחמי תודה,
ת"ל קדש יהיו לה' לכהן, שנאכלין לבד לכהנים, ושתייהן משלחן גבוה הם זוכים, שהם קדש
לה' והוא ב"ה זיכה אותן לכהן, ובגמרא (מנחות דף מ"ב ע"ב) אמרו מי כתיב קדש יהיה לה'
ולכהן לה' לכהן כתיב, כדרך הונא דאמר רב הונא קנאו השם ונתנו לכהן, וזה בדברנו, כך
נראה בעיני פשוטו של מקרא : (כא) וקראתם בעצם היום הזה, זה שאמרתי אשר תקראו
אותם

המעמר

(כא) בעצם היום הזה, הרב המבאר השביל בעולם בינתו לנאר כוונה העלמית של עולם היום
הזה

הַיּוֹם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם

איהר פֿעסט פֿערקנידיגען,
חייליגע פֿערקנידיגונג זאלל
עם איידן זיין, אונד איהר
זאללט

ר ש י

תרגום אונקלוס

הַיּוֹם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כל

שלמי יחיד קדשים קלים החקק לומר בשלמי
לבור

ב א ו ר

אותם מקראי קדש אלה הם מועדי, גם היום הזה בכללן, כי תקראו בעלם היום הזה, ופירש
אינו קריאה, ואמר מקרא קדש יהיה לכם, שתיחדו היום הזה מבין שאר הימים, אבל מלאכת
עבודה לא תעשו בו, אבל לרוך טעם למה הוסיף בו בעלם היום הזה, ולא אמר סתם כמו
בשאר המועדים, ומהו פ' בעלם היום הזה? ורמב"ן ז"ל האריך לדבר על זה (פסוק כ"ט),
וחזקו דבריו שהמפרשים פראוהו גוף היום הזה, וכן ולחם וגו' עד עלם היום הזה (פסוק
י"ד), עד גוף היום, וכן בעלם השמים לטהר, גוף השמים שאין לפרש עלם היום תעלמו
וכן, שהרי גם הלילה בכלל, וזיום הכפורים מפורש מערב ועד ערב תשבתו שבתכם (פסוק
ל"ג), אלא לפי שזוה לספור מיום הבאת עומר להקריב מנחה חדשה ולהביא קרבנות האמורים
בענין, הייתי אומר שהמועד תלוי באלו, ובשאיין מנחה וקרבן אינו מועד ולא מקרא קדש, אמר
בעלם היום הזה מקרא קדש, גוף היום הוא מקרא קדש ואסור בעשיית מלאכה, וכן זיום
הכפורים לפי שזוה זיום זה עבודות קרבנות לכפר על ישראל, לכן בשזוה על אסור מלאכה
וענוי היום, אמר בהן בעלם היום הזה, שהן תלוין בגוף היום, ואפי' בזמן שאין קרבן נוהגים
אלו, וכן באסור קדש שאמר עד הביאתם את קרבן אלהיכם, הולך לומר עד עלם היום הזה,
שאסור קדש תלוי בגוף היום הזה, שאפילו בזמן שאין עומר, החדש אסור לפניו ומותר לאחריו,
ומלת עלם על כח הדבר ותקפו, ולכן יזכיר בימים הנזכרים בעלם היום, כלומר שנוהגים
הדברים בכח עלם הימים, לא בעבור דבר אחר שהן הקרבנות. ולדעתי אמת כי בעלם היום
גוף היום, אבל לא מטעמו לבד שא"כ אין טעם למליכה זו כשהיא סמוכה לענינים אחרים,
כמו בעלם היום הזה בא נח ושם וחס ויפת (בראשית ז' י"ג), וימל את בשר ערלתם בעלם
היום הזה (שם י"ז כ"ג), וידבר ה' אל משה בעלם היום הזה לאמר, עלה אל הר העברים הזה
וגו' (דברים ל"ג מ"ז מ"ח) ודומיהם, אלא לפי שזמלת יום כלשון תורה גם על מעת לעת כ"ד
שעות, והוא יום הנאמר בקרבנות במ"ש (פרשה ז' ט"ו), ועיקרו על יום של מעשה בראשית
שהוא מערב ועד ערב, שעליו נוסדות כל המלות, ואין לורך להודיע בן בהם, שכבר פרש
הכתוב בן במו המלות שאמרה בערב תאכלו מלות, ואמרה מיום הראשון עד יום האחד ועשרים
לחדש בערב, ולפי שיום הנאמר בקרבנות על מעת לעת הולכו חנמים ללמוד יום אחד האמור
באותו ואת בנו מיום אחד האמור במעשה בראשית, במ"ש שם (פרשה כ"ג כ"ח), לפי שסמוך
לקרבנות, לכן במו השבועות שלא נכתב טעם המן בתורה כמו מן המלות ומן הסובות אלא אמר
שביום החמשים לספירה נקריב מנחה חדשה לה', ונביא עולה וחטאת ושלמים גם מוספין, והיינו
אומרים שדומה יום זה ליום ט"ז בניסן שמקריבין בו מנחת העומר ונכש לעולה ומוספי היום, ואינו
מקרא קדש ולא אסור מלאכה, על כן אמר שהוא מקרא קדש ואסור במלאכה, ואילו לא אמר בעלם
היום הזה, הייתי אומר לפי שמקרא קדש זה ואסור מלאכה בעבור קרבנו' היום, יהיה קדושתו ואם ר
מלאכתו זיום שמקריבין בו, ובלילה שלאחריו שנאכלים בו המנחה והחטאת והשלמי, לכן נאמר בעלם
היום הזה, היום עלמו ובפני עלמו שהוא יום של מעשה בראשית, אבל מעת לעת אע"פ שקרא
יום

ה מ ע מ ר

הזה, ואני אבוא אחריו למלאות את דבריו עוד משני מקומות ביחזקאל (כ"ד ז') נאמר, כתב
לך את שם היום את עלם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים בעלם היום הזה, הכוונה כי
לא התחכם לקרב אל העיר באשון לילה, ויהי במחשך מעשהו, אך בעלם היום לעינוי השמש
כי לא ירא את אגזי העיר מאומה, וכן בעלם היום הזה היתה עלי יד ה' ויבא אותי שמה (שם
מ')

תרגום אשכנזי

אמר כג

כל-מלאכת עבודה לא תעשו
חקת עולם בכל-מושבתיכם
לדורתיכם: (כג) ובקצרכם את-

ואללט קיינע האנדווערקסאר.
בייט פֿערריכטען; דיעועס
זיין איין עוויגעס געזעטץ, אין
אללען אייערן וואָהנפלעטצען,
פֿיר אייערע נאַכקאָממען.
(כג) אינדעם איהר אַבער

קציר

אין

רשיי

תרגום אונקלוס

בל עיבידת פולחן לא תעבדון קים עלם בכל
מורתבניכון לדריכון: (כג) ובמחצדכון ית

כבוד שהן קדש קדשים: (כג) ובקצרכם.
חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין. א"ר
אבדימי ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנה
באמצע

חצרא

באור

יום אין כלו עלם יום אחד, וכן יום הנקף שאינו מקרא קדש, רק לזה להקריב בו מזבח העומר
ובנה לעול' ומוספי היום, הייתי אומר לדעת האומר עד ועד בכלל שהוא יום של קרבנות,
ויאסור החדש ביום ההקרבה ולילה שלאחריו, לכן נאמר בעלם היום הזה שהוא יום של מעשה
בראשית, וכן לדעת האומר עד ולא עד בכלל, הייתי אומר שאסור עד שיביאו הקרבן, שאז
מתחיל יום זה, נאמר עד עלם היום הזה להתיר משהאיר המזרח ומטעם שפרשנו (פסוק י"ד),
וכן נ"י הכמו שאפרש, ומעשה זכרון מליכה זו בכל המקומו' על דרך זה, שלא תאמר שנקבשו
בתיבה בכהרים עד להרים של יום שלאחריו, אלא בעלם היום הזה שנעשה הכל באותו היום,
שהוא יום י"ו לדש השני, וכן לא תאמר שמלאכה אנושי ביום הזה שנעשה הכל באותו היום,
הזה שנדבר עמו קודם בוא השמש, וכן באותו היום שנדבר עם משה, לזה עלה אל הר העברות,
וכמו ראיה ברורה מכתוב ויהי לעת בוא השמש לזה יהושע ויורידום מעל העלים וישליכם אל
המערה אשר נחנאו שם ושימו אבנים גדולות על פי המערה עד עלם היום הזה (יהושע י"ד
כ"ז), שלא תחשוב לפי שהיה סמוך לשקיעת החמה, היתה שימת האבנים בלילה שלאחריו,
על כן אמר עד עלם היום הזה, הכל נעשה בעלם יום זה קודם הערב: מקרא קדש יהיה
לכם, זהו מזבח עשה לקדש היום ההו' על דרך שפרשנו למעלה (פסוק ב' ופ' ג') ומו שאינו
מקדשו אינו עובר בלאו, ואח"כ אמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, שעל עשיית מלאכה עובר
בל"ח, וכן אמר בשבת: חקת עולם, פרשתו: בכל מושבתיכם, אפילו אם אין קרבנות,
תהיה הספירה ויום חמשים מקרא קדש ואסור במלאכת עבודה, וגם אם תפרש בכל מושבותיכם,
אפילו בח"ל בזמן שהמקדש קיים, מלת לדורותיכם כולל כל הדורות גם לאותן שנגלות:
(כג) ובקצרכם, פרשנוהו (פרשה י"ט ע'), וחזר ושנה לעבור עליהן בשני לאוין, מפי' רש"י
ז"ל. ויתכן לפי הפשט, בעבור שזהו על הקרבנות העומר, שהוא ראשית קציר שעורים, ועל
שתי הלחם שהוא ראשית קציר חטים, שהן תנוחות השדות בלם, חזר והזהיר על פאה ולקט,
כלומר כמו שזוהיתך להביא לי ראשית כל קציר, כן תחזן סוף כל קציר שלך לעניים, ולא
תעשה כן תבורך בכל מעשה ידך, ולכן לא זכר גם העול' והפרט שנכנס, כי אין ענין
למה

המער

מ' א' הענין שלא נעשה זאת בחזיון לילה במראה הנבואה ולא בפועל, אך בעלם היום נעשה
זאת בהזלט, ומענין זה דרשת חז"ל על בעלם היום הזה של יציאת מצרים, בעלמו של יום;
אולם מה שפירש הרב בפסוק עד עלם היום הזה ביהושע (י' כ"ז) ע"ש, נראה לי קצת דחוק,
כי מלבד שלדעת כל המפרשים ענינו שהגל הזה הוא עוד היום הזה, לא ידעתי מה יתן ומה
יוסיף זאת לנו לדעת אם הקימו הגל ביום אז בלילה, ומדוע צמלך עי, שגם אותו הורידו בעת
בוא השמש, נאמר אך עד היום הזה (שם ח' כ"ט) - (כג) ובקצרכם, עיין בפאור, ולדעתי בא
הכתוב להורות, שגם השדה שקולד ממנו תנוחה לשתי לחם, מייב צפאה, שלא נאמר הואיל
שכבר

קָצִיר אֲרֻצְכֶם לֹא-תִכְלֶה פֶּאֶת
 שָׂדֶךָ בְּקִצְרָהּ וּלְקַט קִצִּירָהּ לֹא
 תִּלְקַט לְעַנְי וּלְגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

חמישי

(כג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 (כד) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ

יהיה

אין אייערעם לאנדע ערנדטע
 האלטעט, זאללסט דוא דיא
 ווינקעל דיינעם פעלדעם ניכט
 פעלליג זיכבעהען, נאך צור
 נאבלעזע דוא איינצעלנען
 אערען אויפוועזען, זאנדערן
 דיעזעם אללעס דעם ארמען
 אונד פֿרעמדלינג איבערלאזע
 סען; איד, דער עוויגע אייער
 גאטט! (כג) פֿערנער שפראך
 דער עוויגע צו משה, וויא
 פֿאלגעט: (כד) זאגע דען קינע

דערן ישראל'ס פֿאלגענדעם: צם ערשמען טאגע דעם זיעבענטען כאָנאָטס, זאלל איין

רוהע

ח ר ג ו מ א ו נ ק ל ו מ

חֲצֵדָא דְאַרְעֲכוּן לֹא תְשִׁיעִי כְּאֶחָד דְּחִקְלָהּ
 בְּחֲצֵדָהּ וּלְקַטָּא דְּחֲצֵדָהּ לֹא תִלְקַט לְעַנְי
 וּלְגִיּוּרֵי תְשׁוּבָה יִתְהוֹן אָנָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ:
 (כג) וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָה: (כד) מִלִּיל
 עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרָה בִּירְחָא שְׁבִיעָאָה בְּחַד
 לִירְחָא

ר ש י י

באמלע רוגלים פסח ועשרת מאן וראש
 השנה ויום הכפורים [וחג] מאן ללמדך
 שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי
 מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב
 (עליו) קרבנותיו בתוכו: עוצ. הנח לכריה'
 והס ילקטו ואין לך לסייע לאחד מהם: אני
 ה' אלהיכם. נאמן לשלם שכר:
 (כד) זכרון

ב א ו ר

למה שאמור בפרשה: העזב אחם, ל' עזיבה על הפונה לבנו מן הדבר ואין לו עוד עסק בו,
 והוא קרוב לשכחה, כמו עזבני ה' וה' שכחתי (ישעי' מ"ט י"ד), וכן ינהג עם הכאה והלקט,
 וזהו שפי' רש"י ז"ל הנח לפניהם והס ילקטו, ואין לך לסייע אחד מהם: אני ה' אלהיכם,
 פרשנוהו (פרשה י"ט ב'): (כג) וידבר ה', אבל חג השבועות לא אמר וידבר, לפי שמועדו תלוי ביום
 תנופת העומר, אבל יום התרועה וי"ב חג הסוכות, שכל אחד מועדו מפורש נאמר בכל
 אחד דבור בפני עצמו: (כד) ברדש השביעי באחד לחדש, לפי שלא אמר באחד לחדש
 השביעי, אחר שבוע שיעור הנתיב הוא בחדש השביעי גם בו לכס מועדי ה' כמו בחדש הראשון,
 והולך ומורה באחד לחדש מועד זכרון תרועה, ובעשור בו י"ב, ונט"ו בו חג הסוכות, וכן כוונה
 מועדי חדש הראשון נ"ד בו פסח ונט"ו בו חג המנוחה, אבל חג השבועות לא תלה בחדשו, אלא
 ליום חמשים מט"ז שבסוף, ואם כן המועדים כלם תלויים בחדש הראשון, שגוה להיות לישראל
 ראש חדשים, ובחדש השביעי שהיה ראש לחדשים קודם מתן תורה, כמו שאמרו במכילתא
 לכס ראש חדשים ולא לאחד ה', כי הקדמונים היו מונים מתשרי, לפי שבתקופה זו נבראו שמים
 וארץ בדברי ר' אליעזר שוראין דבריו, כמו שכתב רמב"ן ז"ל בפרש' נח. ואומר אני שעל כן
 נקרא החדש השביעי ירח האתנים, שהתחבטו המפרשים ז"ל בפרשו, ולדעתי עינו המושג שבו
 נבראו יסודות השמים והארץ, כי מלת איתן על הנחות הנטועים בשמים ובארץ מעת היותן,
 כמו

ה מ ע מ ר

שכבר נעשה בו מזוה יסטר, והוא הדין לעומר. (כד) בחדש השביעי, על ענין ראש השנה
 עיין בהמעמר לספר שמות (י"ב ב') מה שכתבתי שם.

יהיה לכם שבתון זכרון תרועה

רוהעטאג זיין, אן וועלכעם צום אנדענקען געבלאזען, אונד היי

מקרא

ר ש י

תרגום אונקלוס

(כד) זכרון תרועה. זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לירחא יהי לכוון נחא דוכרן יבבא מערע

ב א ו ר

כמו והאיתנים מוסדי ארץ (מיכה ו' ב'), וכן איתן מושבך (במדבר כ"ד כ"א), כלומר מושבך מבצר טבעי, וראיה ושים בסלע קנך, ודרך בוגדים איתן (משלי י"ג ע"ו), פי' כל כך חזק, כמו כח איתן, נחל איתן (דברים כ"א ד'), שאינו עשוי בידי אדם אלא נטבע וכן כלם, וזה ראיה לדעת ר' אליעזר, ואם כן באחד למדש השביעי הוא ראש השנה, וכמו שתקנו אנשי כנסת הגדולה בתפלה זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, ולא קראו הכתוב כן לפי שראשית השנה הוא בהכנס השמש במזל מאזניים, ואין זה בכל שנה באחד למדש השביעי, שאין שנות המחזור של ישראל שוין זו לזו, אבל בא' למדש השביעי גזרת הכתוב הוא, והוא ממועדי ה', ובספר יחזקאל נאמר בכ"ה לגלותו בראש השנה בעשור למדש השביעי (יחזקאל מ' א'), אולי בשנה ההיא פגע יום ראש השנה הגמור ביום העשירי, אלא שרבותינו ז"ל פירשו שהיה שנת יונל: שבחון, אין שבתון כמו שנת, אלא קרא הכתוב שנת כי אם יום השביעי וי"הכ, לפי שאסורין גם במלאכת אוכל נפש, ושאר המועדים כמו ר"ה וסוכות נקראו שבתון, וכמו שרמזו (פסוק י"א), וגם אונקלוס ז"ל תרגם שנת שבתון של שנת וי"הכ שנת שנתא, וכל שבתון של מועדים תרגם נייחא, וזהו מלות עשה שיהיה לנו יום שבתון, ואחריו ל"ח כל מלאכת עבודה לא תעשו, וכן אמרו רבותינו שבתון עשה, וזה כמו השבת שיש בו עשה שבת לה' אלהיך, וברשנו (פסוק ג') שהוא נגד ששת ימים תעבוד וגם העבודות שאינן בלאו, הן בעשה, וכן במועדים עובר על מלות שבתון. וראיתי שכן דעת רמב"ן ז"ל שכתב שהוא מלה להיות לנו מנוחה ביום טוב ואפי' מדברים שאינן מלאכה, אלא יערח כל היום למדוד התבואות, ולסקול הפירות והמתנות, ולמלא המצות יין, ולפנות הכלים והאבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת חומה ודלתותי' נעולות כלילה יהיו עומסים על החמורים, ואף יין ועגבים ותאנים וכל משא יביאו בי"ט, ותהיה הזוק מלא לכל מקח וממכר, ותהיה חנות פתוחה והחנוני מקיף והשלחנים על שלחנם והזהובים לפניהם, ויהיו הפועלים משכימים למלאכתם ומשכירים עלמם כמו בחול לדברים אלו וכיוצא בהם, כי הימים טובים וגם השבת מותרים בכל אלה ואין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה שבתון שיהיה יום שביחה ומנוחה, לא יום טורח ועמל, וזה פי' טוב ויפה, אלו דברי הרב ז"ל, והעתקתם בהיותם מסכימים לפרשנו ומלמדים להועיל: זכרון תרועה, זכרון של תרועה, שתזכרו לפני המקום ב"ה על ידי תרועת שופר שתריעו בו, ולהלן פירש יום תרועה יהיה לכם (במדבר כ"ט א'), שהתרועה חונה, ובאן פירש שתרועתו מזכרת אותנו לפני אלהינו, ולהלן שאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ותקעתם בחלוצרות על עולותיכם וגו' והיה לכם לזכרון לפני אלהיכם (במדבר י' י'), אינוה כמו התרועה הזכרת באן, כי היא בכל המועדים גם בראשי חדשים, ועל הקרבן כאמרו על עולותיכם, ובאן מייחד יום זה לבד לתרועה, ולא על הקרבן, שהרי אח"כ באמרו והקרבתם אשה לה', אלא להלן בחלוצרות ובאן תרועת שופר, להלן במקדש על הקרבן ובאן גם בגבולין לכל ישראל, וראיה קודם זכור המוספין, הקדים יום תרועה יהיה לכם, גם חלה התרועה ביום, שהיא חובת היום אפי' שאין קרבן, ועוד להלן אמר ותקעתם, ובאן הקפיד על התרועה, שאף על פי שלמדנו שכל תרועה תקיעה לפניו ותקיע' לאחריה, ראינו שהתרוע' עיקר ביום זה אלא שהתורה לא פירשה למה תרועה, ולמה אנו לריבין ביום זה זכרון יותר משאר הימים, אבל נלמד מענינו שסמוך לינוס הסליחה, ונודע כי יום תרועה זה הוא לעורר רחמי אלהינו שזכרנו ברחמים שנהיה כדאים לסליחה, והרי מזינו ויהי היום ויבואו בני האלהים להתיכב על ה' (איוב א' ו'), למדנו שיש למעלה משטינים ומלמדים חונה על מעשה בני האדם, וכן כתוב אצל מכהו בן ימלא, וכן געס מלות התרועה, כי היא תמיד בעת כרה, שכן נאמר וכי תבואו מלחמה על הכר הלוור אתכם והרעותם בחלוצרות וגזרתם לפני ה' אלהיכם וגו' (במדבר י' ט'), ולכן

מקרא קדש: (כה) כל-מלאכת
עבודה לא תעשו והקרבתם אשה
ליהוה: (כו) וידבר
יהוה אל-משה לאמר: (כז) אך
בעשור לחדש השביעי הזה יום
הכפרים הוא מקרא קדש יהיה
לכם וענייתם את-נפשותיכם

והקרבתם

הייליגע פֿעסטפֿערקנידיגונגע.
האלטען ווירד. (כה) קיינע האַנד
ווערקסאַרבייט זאָללט איהר
פֿערריכטען, אונד זאָללט דעם
עוויגען צו עהרען, פֿייער-
אַפֿפֿער ברינגען. (כו) פֿערנער
שפּראַך דער עוויגע צו משה,
וויא פֿאַלגעט: (כז) היינגען
אַם צעהנטען טאַגע דיעזעס
זיעבענטען מאָנאַטס (עס איזט
דער פֿערזעהנונגסטאָג), זאָללט
איהר הייליגע פֿעסטפֿערקני-
דיגונג אונד פֿאַסטטאָג האַל-
טען

ר ש י

שופרות לזכור להם עקידת ילמק שקרב
החתיו איל: (כה) והקרבת אשה. המוספין
האמורין בחומש הפקודים: (כו) אך. כל
אכין ורקין שנתורה מעוטין הן מכפר הוא
לשכין ואינו מכפר על שאינם שכין: מקרא
קדש. קדשהו בכסות נקייה ובתפלה ובשאר
ימים טובים במאכל ובמשתה ובכסות נקייה
ובתפלה

תרגום אונקלוס

מִצְרַע קָדִישׁ: (כה) כָּל עֵיבִידַח פּוֹלְחָנָא לָא
תַּעֲבִדוּן וְהַקְרַבְוּן קִירְבָּנָא קָדִישׁ יְיָ: (כו) וּמְלִיל
יְיָ עִם מִשָּׁה לְמִימָר: (כז) בְּרַם בְּעִשְׂרָא לְיִרְחָא
שְׁבִיעָאָה דְיִדִין יוֹמָא דְכַפּוּרִיא הוּא מְצַרַע
קָדִישׁ יְהִי לְכוּן וּרְתַעֲנוּן יְרֵי גַפְשִׁיתִיכוּן
וּתְקַרְבוּן

ב א ו ר

ולכן גם ביום זה לזה על התרועה, אלא שהיא בשופר, כמו שלמדו רבותינו מן תעבירו שופר
הנאמר ביוכל, גם רש"ם ז"ל פי' זכרון תרועה, ע"י התרועה תזכרו למקום, בדכתי' והרעותם
בחלולות וזכרתם וגו' ונושעתם מאויביכם, גם רמב"ן ז"ל פי' הכתוב על דרך זה, וכן תרגם
הרב המעתיק (מן וועלכען לזן חנדענקען געבאָזען), אבל רש"י ז"ל פי' זכרון תרועה, זכרון
פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות, לא רלה רבינו ז"ל רק לתת טעם לתרועת יום זה שהיא לעורר
רצנים, ושראוי להתפלל ולהתחנן שיזכרו לטובה בזכות קול תרועתנו, והן הן פסוקי זכרונות
ושופרות שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה בתפלה, ועל כן נאמר כאן זכרון שכוון בתרועה זו
שיזכרו ברמזים: (כה) והקרבתם אשה לה', המוספין האמורים בחומש הפקודים, מפי'
רש"י ז"ל: (כו) אך בעשור לחדש השביעי הזה, כל אכין ורקין שנתורה מעוטין הן,
מכפר הוא לשכין ואינו מכפר לשאינן שכין, לשון רש"י ז"ל והוא ממדרשי רבותינו ז"ל. ורמב"ן
ז"ל פי' אך כמו אכן לאמת הענין, כמו אכן נודע הדבר (שמות ב' י"ד), וכן אך בעשור לחדש,
מבטיח שבעשור לחדש יהיה יום כפורים, ואיני יודע איך יפרש הרב ז"ל אך במשה עשר יום
(פסוק ל"ט), כי אין שם לורך הבטחה לאמת הדבר. ורש"ם ז"ל פי' אך בעשור וגו' נשאר י"ע
הותרה מלאכת אוכל נפש, אבל י"ה שהוא יום ענוי כל מלאכה אסורה בשבת, ולדעת זו טעמו
כטעם אכל, ואפשר ששעור הכתוב הוא אעפ"י שכל המועדים האמורים למעלה הם מקרא קדש
גם להרבות בהן בשמחה ובסעודה, וכמו שאמר נס' גזרא על ראש השנה, הנה בעשור לחדש
יום הכפורים הוא, מקרא קדש יהיה לכם, תקדשוהו בכל דבר מלבד בשמחת מאכל ומשתה
ושאר תענוגים אלא וענייתם את נפשותיכם: וענייתם, פרשנוהו (פרשה ט"ז כ"ט):

ה מ ע ר

(כו) אך בעשור לחדש, הרב המבחר השיג על פירושו הרמב"ן שמפרש אך כמו אכן, עיני
בדבריו

והקרבתם אשה ליהוה: (כח) וכל-
 מלאכה לא תעשו בעצם היום
 הזה כי יום כפרים הוא לכפר
 עליכם לפני יהוה אלהיכם:
 (כט) כי כל-הנפש אשר לא-תענה
 בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה:
 (ל) וכל-הנפש אשר העשה כל-
 מלאכה בעצם היום הזה
 והאבדת את-הנפש ההוא

טען, אויך איין פייער אפפער
 דעם עוויגען צו עהרען כריני.
 גען, (כח) אן דיעזעם טאגע
 זאללט איהר קיינערלייא
 קונסטארבייט פערריכטען,
 דען עס איזט דער פערזעה.
 נונסטאג, אן וועלכעם איהר
 פערזעזנט ווערדעט, פאר
 דעם עוויגען אייערעם גאטטע;
 (כט) דען יעדע פערזאן, וועל
 כע אן דיעזעם טאגע ניכט
 פאסטעט, זאלל אויס איה.
 רער נאציאן אויסגעראטטעט
 ווערדען; (ל) אונד איינע יעדע
 פערזאן, דיא אן עכען דיעזעם

מקרב
 טאגע אירגענד איינע קונסטארבייט פערריכטעט, דיעזעלכע פערזאן ווילל איך אויס
 איה.

רשי

תרגום אונקלוס

ותקרבון קורבנא קדש יי: (כח) וכל עיבידא
 לא תעבדון בכרן יומא הדין ארי יומא
 דכפונריא דהוא לכפרא עליכון קדש יי
 אלהכון: (כט) ארי כל אינש די לא יתעני בכרן יומא הדין וישחישי מעמיה:
 (ל) וכל אינש די יעביד כל עיבידא בכרן יומא הדין ואוביד ית אנשא ההוא

ובתפלו: (ל) והאבדת את-הנפש ההוא
 בכל מקום ולמי יודע מה הוא כשהוא אומר
 והאבדת את-הנפש ההוא על הכרת שמינו אלא אבדן:
 כל

מגו

באור

והקרבתם אשה לה', כדכתיב באחרי מות ובפנחס, לשון רש"י ז"ל: (כח) בעצם היום הזה, כנר
 בתכנו (פסוק כ"ח) מה שפי' רמב"ן ז"ל בזה, ומה שנראה לנו, וכן באן לפי שתלה הכתוב
 הכפרה בקרבנות שיקריב הכהן המשיח ביום הזה, הייתי אומר שמעת שמתחיל העבודה אסור
 במלאכה וחייב בענוי, לא קודם לכן ולא אחרי כן, לכן אמר בעצם היום הזה, בעלמו של
 יום זה שהוא מערב עד ערב, ואמר הטעם כי יום כפורים הוא וגו', שהיום עלמו כפורי' לכפר
 עליכם, גם אם אין קרבנות, ולכן היום כלו אסור במלאכה וחייב בענוי: לפני ה' אלהיכם,
 פרשנוהו (פרשה ט"ז ל'): (כט) חענה, מנצח פועל, אשר לא חענה ע"י מניעת המאכל
 והמשקה: ונכרתה, פרשתי (פרשה כ' ג'): (ל) והאבדת את הנפש ההוא, לפי

המעמר

בדבריו, אולם כנר המליך הרמב"ן בעד עלמו להלן (בפסוק ל"ט) באמרו וז"ל: ושיטת הכתוב
 שיאמר אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם כלם מקראי קדש להקריב בכלם אשה לה', אי כן ביום
 חמשה עשר לחודש השביעי הזה בעבור שהוא עת אספנס את תבואת הארץ תחגו את חג ה'
 שבעת ימים וגו', שחסיפו לשמח לפניה' בלולב וכו' ע"ש, א"כ לדבריו יה" גם אך הנאמר
 בטובות לאמת, שאם כל החגים האלה המה ימי שמחה ויום טוב, הנה החג הזה הוא באמת
 הנפטר להרבות בו בשמחה ועונג יען הוא עת האסף.

ומה

מִקְרַב עֲמִיה: (לא) כָּל-מִלְאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבַּתֵיכֶם: (לב) שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן

איהרער נאציאן פֿערטילגען. (לא) גאר קיינערלייא קונסט ארבייט זאללט איהר אן דעם זעלבען טהון; דיעזעס זיין איין עויגעס געזעטץ, אין אל לען אייערן וואָהנפלעטצען. (לב) עם זיין אייך איין גראָסער

הוא

תרגום אונקלוס

מגו עמיה: (לא) כל עבידא לא תעבדון קים עלם לדריכון בכל מותבניכון: (לב) שבת יום

באר

שהוא אומר כרת בכל מקום, ואינו יודע מהו, כשהוא אומר והאבדתי, למד על הכרת שאינו אלא אבדן, לשון רש"י ז"ל מצרייתא דתורת כהנים. ופירו' רבינו הלל שמאבדו מן העולם בקולר ימים, והרב בעל ק"א ז"ל השיב עליו שאם נן מהו אינו אלא אבדן, ומה דבר אשר יש, ואין זה אלא, שהייתי אומר שיכרת גם לע"ה. עוד הקשה דכרת במשמע יותר קלור ימים מוהאבדתי, ועוד שאין מיתה קרויה אבדה אם הנפש קיימת, וגם זה רעוע שמנינו כלנו אבדנו (במדבר י"ז כ"ז) על המות, ונאמר ויאבדו מתוך הקהל (שם י"ו ל"ג), ושנינו (חלק דף ק"ט ע"ב) ר' אליעזר אומר עליהם הכתוב אומר ה' ממת ומתיה מוריד שאל ויעל. והרב ז"ל פי' למד על הכרת שאינו מת בקולר שנים, אלא אבדן אבדות גפש, באבדה שלא תמלא עוד, ואין נן דעתי אלא גם כרת על הנפש, שהרי אמרו הכרת חכרת הכרת בע"ה תכרת לע"ה, אלא כך פי' כרת זה של נפש איני יודע מהו, אם כרת ממש בענף הנכרת מן הארץ שלא ישוב אליו עוד ויחזר ויפסד, או כמו ספר כריתות (דברים כ"ד א') שמתרחקין זו מזו, ואפשר לשוב, כשהוא אומר והאבדתי למדנו שאינו כריתה ובטלה, אלא אבדון כדבר הנאבד שמתרחק וחוזר וגמלא, כמו ובאו האובדים בארץ אשור (ישעיה כ"ג י"ג), כי רחם וחנן ה', ואחר כלות עונש הכרת שתאבד הנפש מצמה, ישוב וירחם עליה, ואין כל הכריתות אבדן ממש, והרי שנינו כל ישראל יש להם חלק לע"ה, לכד מאותן השנויין שם, אבל חייבי כרת בכלל כל ישראל הן: (לא) כל מלאכה לא תעשו, פי' רש"י ז"ל לעבור עליו בלאוין הרבה, או להזהיר על מלאכת לילה כמלאכת יום, ושני הפרושים תמוהים, והרא"ם ז"ל התקשה בזה ולא יושב הדבר כהוגן, ולדעתי לפי שכל המועדים נאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, להתיר אוכל נפש והולאה מראות לראות כמ"ש (פסוק ו'), וביום הנפירים אמר וכל מלאכה לא תעשו, הייתי אומר שע"כ אשר אוכל נפש לפי שהוא יום ענוי ואסור באכילה ובשתיה, אבל הולאה שהותרה לכל המועדים וכן הנערה מותרין גם ב"ה, ואינו דומה לשבת, שבו שבת השם מכל מלאכתו אשר הכל, אבל י"ה שזה בטעמו לכל המועדים ואין ביניהן אלא מלאכת אוכל נפש, לכן חזר והזהיר כל מלאכה לא תעשו וגו', ואמר הטעם שבת שבתון הוא לכם, שדומה לשבת בראשית בכל פרטיו שגם בו נאמר (פסוק ג') וביום השביעי שבת שבתון, עכשיו למדנו שגם הולאה והנערה אסורים בו, ולכן על מה שנינו (כריתות דף י"ג ע"ב) ר"מ אומר אם היה שבת והוכיחו חייב, שאמרו בגמרא (דף י"ד ע"א) אמר רבסר זאת אומרת ערוב והולאה לשבת ואין ערוב והולאה ל"ה, השיבו עליו שפירושו חייב אף משום שבת, וכשרלה להוכיח נן ממה שנינו אלא שיעיר המשתלח עתי אפילו בשבת, השיבו גם על הוכחה זו, וסיימו אלא דרכם בדתא הוה, ואין דרך התלמוד לומר על סדרת חכם שהוא דבר גדוי שלא כדעת התורה וביותר שהוא על דרך משל ומתן של הלכה, זה הוכיח ואלו השיבו, ודברי שניהם אינן מוסתים, אבל בדין אמרו שדבר גדוי הוא, שמפסע הכתוב נראה ש"הכ דינו בכל דבר בשבת. (לב) שבת

המעמד

ומה שאמר עוד, ואפשר שיעור הכתוב הוא וכו' עיין עליו, אין ספק שלדבריו כוון הראב"ע שבת וז"ל: וט"ס אך בעשור, בעבור שיום מקרא קדש יום שמחה וכן כתוב בספר עזרא לכו חנלו משמרים ושתו ממתקים ע"כ.

הוא לכם ועניתם את נפשתיכם
 בתשעה לחדש בערב מערב עד
 ערב תשבתו שבתכם: פ ששי
 (לג) וידבר יהוה אל משה לאמר:
 (לד) דבר אל בני ישראל לאמר
 בחמשה עשר יום לחדש השביעי
 יהיה חג הסוכות שבעת ימים

ליהוה

רוהעטאג, אונד איהר זאללט
 פֿאַסטען, אַם ניינטען דעם
 מאָנאַטס זאללט איהר דעם
 אַבענדס אַנפֿאַנגען, אונד פֿאַן
 אַבענד ביז אַבענד אייערן
 רוהעטאג האַלטען. (לג) פֿער.
 נער שפראַך דער עוויגע צו
 משה, וויאָ פֿאַלגעט: (לד) זאָגע
 דען קינדערן ישראל'ס וויאָ
 פֿאַלגעט: אַם פֿינפֿענהנטען
 טאָגע דיעזעס זיעבענטען מאָנאָט
 נאַטס איזט דאָז לויבערהייט.
 טען פֿעסט, זיבען טאָגע, דעם

עווי

תרגום אונקלוס

שבתא דהוא לכוון ותענון ית נפשתיכון בתשעה לירחא ברמשא ברמשא עד
 רמשא תנוחון גניחכון: (לג) ומליל יי עם משה למימר: (לד) מליל עם בני ישראל
 למימר בחמשת עשר יומא לירחא שביעאה הדין חגא דמטליא שבועא יומין
 קדם

באר

שבתון הוא לכם, כמו שאמרנו שדינו כדין שנת בראשית, ולהבדילו בטעם מן השנת, הוסיף
 לכם, כי אלל שנת שנתון הנאמר בשנת בראשית אמר שנת היא לה' (פסוק ג'), כי זו שנת
 מכל מלאכתו, ואין כן י"הכ, אלא שנת שנתון הוא לכם, אתם תשמרו היום הזה להיות לכם
 שנת שנתון: ועניתם את נפשתיכם, מלבד שהוא שנת שנתון לענין מלאכה, נוסף עליו יום
 זה שהוא אסור באכילה ושתייה ושאר ענויים, כי זו תענו את נפשותיכם: בחשעה לחדש
 בערב, כבר אמר בעלם היום הזה בשנתה וכן בענוי, שמענו שהוא יום העשירי ממש, ויום
 בראשית מערב ועד ערב, וכמו שהספיק זה בחג השבועות, על כן קבלו רבותינו ז"ל שהכתוב
 מלמדנו כאן להוסיף מחול על הקדש בין מלפניו בין מלאחריו, ומתחיל מתשעה לחדש בערב
 קלח קודם בניסת יום העשירי, וכמו שמוסיף לפניו, כן מערב עד ערב, ערב שני יהיה עליו
 הוספת כערב ראשון, ומוסב על שנת שנתון ועל ועניתם, שמוסיף לשנות ממלאכה ומוסיף
 להתענות, ולכן האתנת תחת נפשותיכם, ולמדו מן תשבתו שבתכם, כל שנות שאתה שובת
 בין שנתות בין י"ט אתה מוסיף לפניהן ולאחריהן: תשבתו שבתכם, כבר בארנו שכל שנתה
 בטול והפסק וההפסק הזה הוא מעיני חול ממלאכה ומאכילה ושתייה, לעשות היום הזה קדש
 לה' להדבק בו במתשנה ובמעשה, ולכן בכל התורה עשה של שנת בלשון שנתה, אעפ"י שנאמר
 וינה ביום השביעי (שמות ב' י'), וביום השביעי שנת וינפש (שם ל"א י"ז), לא נאמר בשום
 מקום תנוח או תנפש, כי עיקר המנוחה היא השנתה שהוא ההפסק מכל דבר חול להדבק בה,
 ולכן בשלום על הבהמה אמר למען ינוח שורך וממורק (שם כ"ג י"ב), ועל עבד כנעני וכן האמה אמר
 וינפש בן אמתך והגר (שם שם י"ב), כי אלו אינן בכלל שנתה רק בכלל מנוחה מטלטול מלאכה ונפישוה,
 כמ"ס בפתיחתו הראשונה לס' גן נעול והגן: (לד) חג הסוכות שבעת ימים לה', בחג המלות
 אמר חג המלות לה', ואחריו שבעת ימים מלות תאכלו, לפי שכבר נתפרשו משפט המלות
 וזהו ז' ימים חג בפרשת בא, לכן סתם ואמר חג המלות לה', ופירש ז' ימים מלות תאכלו
 מטעם שאמרנו שם, וידענו שכלן חג הם, אבל משפט הסוכה וטעמה לא נאמרה עדיין אמר
 חג הסכות ז' ימים לה', כל שבעת הימים הם חג לה', ונסוף הענין פירש טעם הדבר,
 ולא היה כדך לומר חג הסכות בלל אלא בחמשה עשר יום וגו' חג שבעת ימים לה', ולמדתי
 מנרייתא

לַיהוָה: (לה) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא-
קֹדֶשׁ כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ: (לו) שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְבוּ
אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם
אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֵרַת הוּא כְרִ-

מלאכת

עוויגען צו עהרען. (לה) אַם
ערשטען טאגע איזט פֿייער.
ליבע פֿעסטע ערקנידיגונג, אונד
דא זאללט איהר קיינע האנד.
ווערקסארבייט פֿערריכטען.
(לו) זיעבען טאגע הינדורך
בריונגט איהר פֿייעראפֿפֿער
דעם עוויגען צו עהרען; אַם
אַכטען טאגע זייא וויעדערום
פֿייערליכע פֿעסטע ערקנידי-
גונג, דא איהר דעם עוויגען

צו עהרען פֿייעראפֿפֿער בריונגען זאללט, עם איזט איין ענטהאלטונגסטאג (אַן וועל-

כעם

ר ש י

תרגום אונקלוס

קָדֶם יי: (לה) בַּיּוֹמָא קְדָמָא מְעַרְע קְדִישׁ
כָּל עִיבִירַת פּוֹלְחָן לֹא תַעֲבֹדוּן: (לו) שִׁבְעָא
יומין תִּקְרְבוּן קוֹרְבָנָא קָדֶם יי בַּיּוֹמָא
תַּמִּינָא מְעַרְע קְדִישׁ יְהִי לְכוּן וְתִקְרְבוּן
קוֹרְבָנָא קָדֶם יי בְּנִישִׁין תְּהוּן כָּל עִיבִירַת

יום: (לו) עלרת היא. עלרתי אחכס אללי
כמלך זמן את בניו לסעודה לכך וכך ימים
ביון שהגיע זמן ליפט'אמר בני בנקשא מכס
עבדו עמי עוד יום א' קשה עלי פרידתכס:
כל מלאכת עבודה. אפילו מלאכה שהיא
עבודה לכס שאם לא תעשה יש חסרון ביס
דבר

ב א ו ר

מנרייתא דתורת כהנים שאילו אמר כן, הייתי אומר בסנות תשבו שבעת ימים אחר שבעת ימי
הזג עדבר לפניו, עכשו שאמר חג הסנות למדנו שהן ז' ראשונים ולא ז' אחרונים, והוא כשט
הנחוב: (לו) תקריבו אשה, ואם איננו שזה באשה חג הפסח, מפ' ראב"ע ז"ל, כי מוספי
הזג אין קרבנות יום אחד שוין לחבירו, והולכין ומתמעטין הפרים על הסדר, אבל החג אחד
הוא: והקרבחם אשה לה', המיוחד ליום זה במוספין כפ' פנחס, כי הוא רגל בפני עלמו,
וזינו מכלל חג הסוכות: עצרת הוא, רש"י ז"ל פירשו ע"פ מדרש אגדה עלרתי אחכס אללי,
כמלך זמן את בניו לסעודה לכך וכך ימים משהגיע זמן להפטר אמר בני בנקשא מכס עבדו
עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכס, ולפי שמליו גס בשניעי של פסח עלרת לה' אלהיך
(דברים ט"ז ח'), יראה בעיני כפי הפשט אחר שזרש המלה עלר, כמו אם תעלרני
(אופטיס י"ג ט"ו), גם כאן עלרת שיעלרו עלמס מעשות כמעשה ימי חול, וזהו שפירש כל מלאכת
עבודה לא תעשו, וכן להלן שאמר וביום השניעי עלרת לה' אלהיך, שיעלרו עלמס לכבוד
השם, פירש לא תעשה מלאכה, כי כמו שעשה יום ראשון של חג הסנות מקרא קדש, ולא
שניעי שלו, כן חג המלות ראשון שלו קדש, אבל שניעי אינו קדש בעבור חג המלות, אלא
עלרת לה' אלהיך, וכן בסכות לזה על יום השמיני עלרת. ולפי שאינו בעבור חג המלות,
ולא בעבור חג הסכות, ולא נלעוו בהן מלות מיוחדות להקרא על שמם, כי יום ראשון
לחג המלות יש בו מלוח לאכול מנה בלילו, ועל שמו יקרא חג המלות, ואין כן ששת הימים
שהן רשות, ובחג השבועות יש בו מלוח קודמת לספור שבעה שבועות, ועל שמו נקרא חג
השבועות, ובחג הסכות יש בו מלוח ליטב בסוכה וד' מינין, בר"ה מלוח להיות יום תרועה,
וז"ה מלוח להתענות בו, יש לכל אחד שמו על שם המלוח המחוייבת בהן, לבד ז' של פסח
וח' של ימי החג שאין בהן מלוח שיקראו עליהן, אין להן שם אחר כ"א עלרת, יום שיעלרו
בו ממלאכה ומעניני חול. בעבור השם, כי הוא לוח עליהן, ומדרש אגדה שהבית רש"י ז"ל
כוותן טעם לדבר. גם רש"י ז"ל פ' עלרת, עלירת מניעת מלאכה, וקרובים לזה דברי
ראב"ב

מלאכת עבודה לא תעשו: (לז) אלה
מועדי יהוה אשר תקראו אתם
מקראי קדש להקריב אשה
ליהוה עלה ומנחה וזבח ונסכים
דבר יום ביומו: (לח) מלבד
שבתת יהוה ומלבד מתנותיכם

ומלבד

בראכט, גאנצע אפפער, שפיזעאפפער, שלאכט אונד טראנקאפפער, יעדעס אן זיי
נעם טאגע: (לח) אויסער דען שבת. טאגען דעם עוויגען, אויסער דען גאבען, אוי
סער

רשיי

תרגום אונקלוס

פולחן לא תעבדון: (לז) אלין מועדיא דיי
די תערעון יתהון מוערעי קדיש לקרבא
קורבנא קדש יי עלתא ומנחתא נכסת
קודשין ונסוכין פתגם יום ביומוה: (לח) בר
משביא דיי ובר מפתנריכון ובר מקל

דבר: לא תעשו. יכול אף חולו של מועד
יהא חסור במלאכת עבודה ת"ל היא:
(לז) עולה ומנחה. מנחת נסכים הקריבה
עם העולה: דבר יום ביומו. חק הקלוב
בחומש הפקודים: דבר יום ביומו. הא אם
עבר יומו בטל קרבנו:

אך

באר

ראב"ע ז"ל: (לז) להקריב אשה לה', אין זה פי' של אשר תקראו אותם מקראי קדש, שהי
בר"ה ג"כ אשה לה', ואינו בכלל מקראי קדש וכן ח"ה, אלא להקריב כמו ולהקריב וכך פרושו
כל המועדים הנזכרים בענין הם מועדי ה', קתן תקראו אותן מקראי קדש, כמו שנת ויום
ראשון וז' של חג המלות, וראשון ושמוני של סכות, ור"ה וי"ה, וקתן סן מועדי ה' להקריב
בהן אשה לה', לא שהן מקראי קדש, כמו חול המועד של פסח ושל סכות וי"ד לחדש ניסן,
וט"ז בו, אבל כלם מועדים להקריב בהן אשה לה': עלה ומנחה, מנחת נסכים הקריבה עם
העולה, מפי' רש"י ז"ל, לפי שהתורה דברה על מוספי המועדים שחומש הפקודים,
שמקריבין עם כל עולה מנחה ונסכי', כמו שאמר בספרת שלה לך, ואם כן אין מנחה כשאר
מנחות הנאכלות, שלא מלינו מנחה זו במועדים, אלא מנחת נסכים שקריבה עם העולה.
ולפי שכל המוספין יש חטאות, ולא נזכר בפסוק זה, ועוד שאין באחד מהן בחומש
הפקודים זכאי שלמי לבור וכאן אמר זבח, ארשוב שמלת זבח הנאמר כאן הוא על החטאות
כי לפי שבהן נאכל לכהנים, הרי הן זבח כמ"ש שזבח לשון סעודה הוא, והיא סעודה
לכהנים, ואם נאמר שהכתוב כולל קרבנות המוספין גם הקרבנות שפרט כאן, יכלול עולה
גם כשב הנה עם העומר, ופר כן בקר ואלים שנים של חג השבועות ומנחה יכלול גם מנחת
העומר ומנחה חדשה, וזבח יכלול גם קרבן פסח, ושני כבשים לשלמים בחג השבועות, ושעיר
עזים אחד לתעלת ושאר חטאת המוספין, ונסכים יכלול גם נסוך המים בסוכות, הכל דבר
יום ביומו, שכל אחד מאלו ושל מוספין לרדף להקריב ביומו הקבוע לו, הא אם עבר יומו בטל
קרבנו: (לח) מלבד שבתת ה', לפי שאכל שנת לא אמר והקרבנתם אשה לה', עבשו זוכר
הקרבנות האמורים בענין, הוהרד לומר מלבד שבתת ה', שכל אחת מהן מקריבין שני כבשים
לעולה, כמבואר בחומש הפקודים, ולא אמר בשנת והקרבנתם אשה לה', שאינו זוכר כן אלא
במועדים שהן פעם אחת בשנה, אבל שבתת ה' רבות בכל שנה, וילמד עוד שאם חל אחד
ממועדים אלו בשבת לרדף להקריב עוד מוספי שנת, ולמדנו עוד שכל קרבנות המועדים דוחים
אח

וּמִלְבַד כָּל־נְדָרֵיכֶם וּמִלְבַד כָּל־
נְדַבְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה:
(לט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאֹת
הָאָרֶץ תִּתְּנוּ אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת

ימים

סער אללען נעליכדען, אונד
אויסער אללען פֿרײַאוייליניען
נעשענקען, דיא איהר דעם
עוויגען ווידמעט. (לט) יעדאך
איזט נאך פֿאלגענדעס צו בעי.
אבאכטען: ווען איהר דיא
פֿרייטע דעם לאנדעס איינע
געזאממעלט, זאללט איהר,
פֿאם פֿינפערהנטען טאג און,
דען פעסט דעם עוויגען זיע.

בען

ר ש י

(לט) אך בחמשה עשר יום תתנו קרבן
שלמים לחגיגה יכול תדמה את השנת ת"ל
אך הואיל ויש לה תשלומין כל שנה:
באספכם את תבואת הארץ. שיהא חדש
שביעי זה בא זמן אסים' מאן שלטנו
לעבר את השנים שאם אין העבור פעמים
שהוא באמצע הקיץ או החורף: תתנו.
שלמי חגיגה: שבעת ימים. אם לא הביא

בזה

חרגום אונקלוס

נְדָרֵיכֶם וְכִּי מִכָּל נְדַבְתֵיכֶם דֵּי תִתְּנוּ קָדֶם
י: (לט) בְּרֶם בַּחֲמִשָּׁת עֶשְׂרָא יוֹמָא לַיהוָה
שְׁבִיעָא בְּמִכְנָשְׁכוֹן יִתְּ עַל־תְּבֹאֵת דְּאָרְעָא
תְּחִיבִין יִתְּ תְּנָא דִּי שְׁבַע יוֹמִין בְּיוֹמָא

קדמאח

ב א ו ר

את השנתיות, ולא היה לורך לומר ומלבד קרבן ראשי חדשים, שאין חל בהם רק יום מרועה,
וכבר מסורה להלן מלבד עילת החדש וגו' (במדבר כ"ט ו'): מחנותיכם, הן הקרבנות שנודנים
בעבור כבוד הרגלים, כשעולים לרגל מביאין שלמי שמחה: כל נדריכם כל נדבותיכם, נדרים
ונדבות של כל השנה, כשעולים לרגל מביאין אותן לשלם נדריהם ונדבותם, שלא לעבור בכל
תאחר, כמו שלמדנו בסוגיא פ"ק דר"ה (דף ג' ע"ב) וקודם לכן אינן עוברין, שראוי להעלות
נדרים ונדבות בעתים הללו שלב האדם מנוי, וכל ישראל באספין, ויוכל לעבוד את ה' בשמחה
בקרבתו, כמו שנאמר בפתיחתו הראשונה לט' ון נעול, וגם הם קרבין צמועדים הללו
בחול המועד של חג המלות וט"ה של חג הסוכות: (לט) אך בחמשה עשר יום וגו' תתנו את
הג' שבעת ימים, כבר אמר למעלה בחמשה עשר יום וגו' חג הסוכות שבעת ימים לה',
למעלה לזה על המועד, ובאין לזה תחוגו, שיביאו קרבן שלמים לחגיגה, יכול יביא כל שנה,
ת"ל ותגתם אותו חג, יום אחד במשמע ולא יותר, ולמה נאמר שבעה לתשלומין, יכול
תדמה את השנת ת"ל אך, הואיל ויש לה תשלומים כל שנה, זהו לפי קבלת רבותינו ז"ל
והיא שעת ראשית ז"ל, אבל רש"י ז"ל פי' אך בחמשה יום אעפ"י שראש השנה וי"הב באים
לזכרון

ה מ ע ר

(לט) הג' ה', עיין בבאור בהוראת מלת חג, ולי נראה שיקר הוראת חגג ומג, הוא נגזר מן
חוג הארץ (ישעי' מ' כ"ב) בחקו חוג (משלי ח' כ"ז) והוא מה שנקרא בל"א (קריית), והפעל
ממנו חק חג (איוב כ"ו י'), ויען מדרך מחוללים לסבב בלכתם במעגל לכן יקראו חוגגים,
כמו אוכלים ושותים וסוגגים (שמואל א' ל' ט"ז) וכן נאמר יחוגו ויועזו כשכור (תהלים ק"ז כ"ז)
לפי שהתנועה בסבוב, אם תחמיד תסבב תמהון לבב (בעטייבונג, טווינדען). ונקראו הימים
האלה חג לפי שהיה מדרכם ללכת לעת כזאת במחולות כנודע, והושאל שם זה גם על הקרבנות
הבאים בימים ההם, ויאמר על האנשים ההולכים אל בית ה' קמוון חוגג (תהלים מ"ב ה')
שהיה מנהגם לרקד ולנכר כדרך הזה, ודוד לעד.

ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: (מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר

בען טיבין אורף פאלגענדע וויזע פיי ערן: אם עישטען טאגע איזט רוהעטאג, אונד אם אכטען טאגע דאררויף איזט אבערמאהלס רוהעטאג. (מ) אם ערשטען טאגע נעהמט איהר פרוכט פאם בוימע הדר

כפת

תרגום אונקלוס

קדמארה נחא וביומא תמינא נחא: (מ) ותסבון לכון ביומא קדמארה פירי אילנא אחרונין

ר ש י בזה יניא בזה יכול יהא מביאן כל שנעה חלמו' לומר וחנותם אותו יום אחד במשמע ולא יותר ולמה נאמר שנעה לתשלומין: (מ) פרי עץ הדר. עץ שטעם עלו ופריו

ב א ו ר

לזכרון ולכפרה סוכות נא לשמחה ולהודאה, על שמילא נחיהם כל טוב נימי אסיפה, וקרוב לזה אמר ראב"ע ז"ל לפי שקודם לו זכר ענוי נפש, אסר להתענות בחג הסוכות שנאמר בו שמחה. ויש לפרש יותר על דרך זה לפי שזוהי בחג זה על השמחה בפרשה זו, וכן במשנה תורה, אמר אך למעט קלות ראש והוללות, וכן כתוב להלן והיית אך שמח (דברים ט"ז ע"ו): באספכם אה הבואת הארץ, שהיא בזמן אסיפה, ומג האסיף בלאת השנה (שמות כ"ג ע"ז), ובמשנה תורה נאמר מג הסכות תעשה לך באספך מגרנד ומיקנד (דברים ט"ז י"ג), שהו' נימי הנזיר, וכן אמר ראב"ע ז"ל תבואת הארץ, שדות וכרמים, ואמר רבותינו בת"כ השתדל לעבר את השנה שזעשה את החג באסיפת רוב כל הפירות, וכבר למדנו על העבור מן שמור את חדש החצוי (שם ט"א), אלא שהחורה בחציה בכל מועד עתי השנה פסח אביב, ושנועות בכורי קליר חטים, וסוכות באספכם את תבואת הארץ להזהיר על העבור לקבוע השנים כחקקן, שיבואו המועדים כלם בעת', ואם נשנה בעבור שנים, לא קיימו גס מועד אחד בהלכתו. לא פסח לפי שאינו אביב, ולא שנועות לפי שאינו קליר חטים, ולא סוכות לפי שאין בו אסיף: שבחון, לפי שבבר פירש למעלה ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו, וכן ביום השמיני וגו', קר כאן ואמר לבד שני ימים אלו שבחון, שהיא השביתה ומנוחה, ולפי שחדש מלוה לכל שבעת ימי החג, אולי נאמר שהן קדושים יותר מחול המועד של פסח, חזר ואמר אין לכם אלא יום ראשון ושמיני שהן שבתון, וכל האחרים ח"מ: החגו, שלמי חגיגה, ולפי שהן לשמחה וקראו חג על שם החג, כי חג כמו קול המון חוגג (תהלים מ"ג ה'), והיא תנועת בני אדם בשמחתם, כמו שיפול על כל התנועות כמו יחוגו ויועו בשכור (שם ק"ז כ"ז), ותנועת החגיגה היא לכבוד השם, ועל כן נקראים המועדים חג ה', וכן תחוג לי בשנה (שמות כ"ג י"ד), תתנועע ברוב שמחה לי ולכבודי. ועיקר שנאמר כאן ולא בחג המלות, לפי שסמוך גס למקרא שלאחריו, שזוהי על לקחת ד' מינין שמסננים בהן את מזבח ה' בשמחה ונקול תודה, וזהו החגיגה והתנועה הגמורה, גס לפי שהוא זמן האסיפה, שמדרך כל בני אדם לשמוח ולחוגג, וכן המנהג בכל המדינות, כזה לישראל שיחוגו אותם לשם ה' ויעשו בו המלוה שזוהי להם, וכל שכן שאר החגים: (מ) ולקחתם לכם, כל אחד ואחד יקח משלו: ביום הראשון, לפי שהוא אומר ומזמרת לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, ידעו שהן שבעת ימים האמורים במקרא שלפניו, ומה לורך לומר ביום הראשון והוא מכלל השנעה, אולי לפי שאמר וביום השמיני שבחון, הייתי טועה שחלות ד' מינין מתחיל ביום השני ומסיים בשמיני לכך אמר שיתחילו מיום הראשון, גס זה כלו כשטו של מקרא, מלבד שזכרו שתייהן לגופן וכמו שאבאר בסוף הכתוב. ובת"כ שנו ביום ולא בלילה, שהיה לו לומר בראשון, ואמר ביום ללמדנו שאינו יום של מעשה בראשית כלו, כמו ביום הראשון שבחון, אלא כאן הוא על זמן מן היום שהוא חור, שעליו נאמר ויקרא אלהים לאור יום (בראשית א' ה'), כי שבעת ימים האמורים בסוף הכתוב הייתי מפרש כמו בכל מקום שנאמר ימים שהלילות עמהן, וזהו דעת חכמים בנמרא (סוכה דף מ"ג ע"א): פרי עץ הדר, פי' רש"י ז"ל עץ שטעם עלו ופריו שזה, הדר הדר באילנו משנה לשנה

כפת תמרים וענף עץ עבת

[אחריו], פאלכצוויגע, איי
נען אסט פאם בויע עבות
הרם

וערבי

תרגום אונקלוס

אתרוגין ולגבין והדסין וערבין דנחל

ותחרון

רשיי

זוה: הדר. הדר באילנו משנה לשנה וזוה
אתרוג: כפת תמרים. חסר וי' למד
שאינו אלא אחת: וענף עץ עבות.
שענפיו

באור

לשנה וזה אתרוג, ובת"כ אמרו פרי עץ שטעם עזו דומה לפריו זה אתרוג, בן עזאי אומר הדר
הדר באילנו משנה לחברתה, וכן אמרו בגמרא פרי עץ שטעם עזו ופריו זה אתרוג, והקשו
ודלמא פלפלין, והשיבו שאי אפשר יקח אחת לא יכירא לקיחה, יקח יותר פרי עץ אמרה חורה ולא
יותר, ולפי שרש"י ז"ל בומר בדברים קרובים ופשוטים, להשיב על שאלת התלמוד הוסיף להוכיח הדבר
מחיבת הדר, הדר באילנו משנה לשנה, שזה וודאי לבד אתרוג, כי אין פרי דומה לו בענין
זה אלא שכל זה אסמכתא, כי ה"א הדר שורש, ואין המלה לשון דירה, ויותר קרובים לפשט
דברי חכמי' שאמרו פרי עץ שטעם עזו ופריו זה, ואעפ"י שאלו ואימא פלפלין הוא דרך משא
ומתן של הלכה, ועיקר הדבר היא מסורת בישראל מאבותיהם אנשי הקבלה. גם רמב"ן ז"ל אמר
שכל אלו אסמכתות שעשו רבותינו ז"ל לקבלתם, והוא ז"ל פי' כי האילן הנקרא בלשון ארמית
אתרוג, נקרא שמו בלשון הקדש הדר, כי פי' אתרוג חמדה, כדמתרגמינן ונחמד למראה,
דמרגג למחזי, לא תחמוד, לא תרוג, ולשון חמדה והדר אין בטעם, ונקרא העץ והפרי
בשם אחד, כי כן המנהג ברוב, כמו תאנה אגוז ורמון, [א"ה], על הדרך הזה מתורגם
בל"א, וממה שפרשנו בפסוק ולא תהדר פני גדול (פרשה י"ט ט"ו), תראה שלא יתכן בל' לקרות
עץ מן היצלים בשם הדר, כי הוא שם כולל לא פרטי לעץ אחד, שאם לשון הדר על יתרון
שי' לדבר על דבר אחר, היתרונות רבים בעלים ובפירות, לזה יתרון במראה, ולזה בטעם,
ולו בחריפות, ולו בגודל, וא"כ אם יש יתרון לאתרוג בריחו או בישו, יש לפרי אחר יתרון
בגדלו או בטעמו, גם יש יפס ומריחים יותר ממנו, כמו פרי אנאנאס, ולכן אין אחד מחכמי
התלמוד שעלה זה על דעתו, וכשאלו שמא פלפלין, לא השיבו בדרך תמה התורה אמרה הדר
שהוא לשון יופי וחמדה ואתה אומר פלפלין, והוכרנו ללמוד מפרי עץ שטעם עזו ופריו זה
לסמוך הקבלה על המקרא, הרי שאין ללמוד ממלת הדר באיזו פרי הכתוב מדבר, אלא כך
פירושו מאותו מין עץ שזויתך לקחת מפריו, תקח ההדר שבמינו ומזובת, שי' לו יתרון
במראה ובגדלו על שאר פירות המין ההוא, ואחר שקבלנו שהפרי הזאת היא אתרוג לריך
שיקח אותו שי' לו יתרון על חביריו, וכך הבינוהו חכמים, וזהו שאמרו בגמרא אתרוג היבש
פסול מאי טעמא הדר בעינן וליכא, וכן בעל כתמים ומוקד וכיולא פסול מטעם הדר: כשח
חמרים, פי' רמב"ן ז"ל פשוטו של מקרא יאמר שנקז לנו פרי עץ הדר ונקח כפות תמרים,
וענף א' מעץ עבות וענף ערבי נחל, אחד מכל מין, כי כפות תמרים מחובר אל ולקחתם
לכם שהן הרבים, כי הלכה היא כר' עקיב', שאמר בשם שלובב אחד ואתרוג אחד, כך הדם
א' וערבה אחת, ולכך תרגם אונקלוס בכלן לשון רבים, מחובר אל ולקחתם לכם שהם
הרבים; אבל לפי' זה יקשה למה זכר הכתוב בכלן לשון יחיד ובגלובב לשון רבים כפות, כי ערבי
נחל אין צורך לפרש וענף אחד מערבי נחל כמ"ס, ולדעתי גם כפות תמרים לשון יחיד, כי
בתמרים לא יתכן לומר ענף בל"הק, לפי שכלו עלין נקרא הייחוד על שמן, ולפי שעלי התמר
שקועות דומות לכפות, נקראים כפות וכשאומו כפות תמרים, הרי זה כאלו יאמר עלי תמרים,
כלומר ייחוד של עלי תמר, וממלת כפות שמענו שהן ייחוד שבו עלין זו לפנים מזו, האחת
מונחת בחברתה כמו בכף, ולולי כן היה אומר עלי תמרים, כמו ועלי תמרים (נחמיה ט'
ט"ו): וענף עץ עבת, שענפיו קלועים בעבותות ונחבלים, וזהו הדם העשוי במין קלועה,

המער

(מ) עץ עבות, כתב הרשב"ם ז"ל: קמון הוא כמו קדוש טהור עמוק גדול, כלומר ענף של עץ מעובה

תרגום אשכנזי

אמר כג

וערבי נחל ושמחתם לפני יהוה
אלהיכם שבעת ימים: (מא) וחגתם
אתו חג ליהוה שבעת ימים בשנה
חקת עולם לדורותיכם בחודש

[הרס (בל"א) מורטהע], אונד
באכוויירען, אונד זייד פֿרעה.
לך פֿאַר דעם עוויגען אייע.
רעם גאַטטע, זיעבען טאַגע.
(מא) דיעזעס פֿעסט האַבט
איהר דעם עוויגען יעדעס
יאַהר זיעבען טאַגע צו פֿייערן;
אַלס איין עוויגעס געזעץ פֿיר
איינערע נאַכקאַממען, אים זיבענטען מאַנאַטע מיסטאיהר

השביעי

עם

תרגום אונקלוס

ר ש י

וחגדון קדש יי אלהכון שבעת יומין:
(מא) וחגדון יתיה חגא קדש יי שבעת יומין
בשפתא קים עלם לדריכון בירחא שביעאה

שענפיו קלועים בעבותות וכחבלים חבו
הדס העשוי כמין קליעה:
האזרס

ב א ו ר

לשון רש"י ז"ל, ורשב"ם ז"ל פי' ועוף עץ עבות קמון הוא (כלומר שאינו לשון עבותות); כלומר
עוף של עץ מעובה הרבה, ולפרשו אין לדעת איוו עץ הוא רק שיהיה מעובה, ולריך לומר
שנדע במסורת מאבותינו כמו פרי עץ הדור: וערבי נחל, אמרו רבותינו גם הגדלים נהר
ובנקעה נהרים, ולדעתיה שמש בל"ה הק ערבי נחל, ולא יתכן בלשון זה לומר לשון יחיד ערבה,
והטעם לפי שדרך לגדל על נהלים ויבלי מים, והם מכסין עליהן ועושים כל על המים, לכן
נתן להן שם ערבי נחל, לשון ערב וחשכה, ובלועז (פערדונקענדר), וגם הגדלים נהרים זה
שם, ולא יתפררו, כי הרבים יחשיבו לא עץ יחיד, אלא שבלשון חכמים מלינו ערבה, ואינו
לשון תורה, ואין אנו לריבין לומר בדברי רמב"ן ז"ל עוף מערבי נחל, ויש מחכמים אומרים
אחרים א' ולוב א' והדס שלשה וערבי נחל שתי: ושמתחם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים,
אמרו בת"כ לפני ה' אלהיכם כל שבעה, ולא במדינה כל שבעה, משאר בית המקדש התקין
ר"י בן זכאי שיהא לולב ניעל במדינה כל שבעה, ואם בן נאמר ביום הראשון שונה לכל ישראל,
ושבעת ימים במקדש: (מא) וחגתם אחר חג לח' שבעת ימים בשנה, לפי שהחג הזה
הוא על רוב טובה שרואין בימי האסיף, שהפירות כלם הם בגין ויקב, שמה תאמר שכל פעם
בשנה שתראה נכרה באסוף, תעשה לך חג כזה, לכך אמר שבעת ימים הללו שקבעתי לך הוא
חג לה' ממועדי קדש, ואם תוסיף על ז' ימים הללו אינו חג לה' ואין בו זכות ומלוה, וגם ז'
ימים הללו אי אתה רשאי לעשותן מתי שתראה כל אחד בזמן אסיפתו, אלא חקת עולם לדורותיכם,
אפילו אין לכם נחלת שדה וכרם, וגם בארצות שאין האסיף כלה בזמן זה, ואין המינין הללו
מלוין

ה מ ע ר

הרבה ע"כ, והרב ביאר בונתו ואמר, כלומר שאינו מענין עבותות, ולא ידעתי איך יורה ע"ז קמלות
פ"ה, ואם גם במלת עבותות פ"ה הם בשר"א, הלא נרבים נכון הוא שיסתנה הקמ"ן לשו"א אם גם בא
ביחיד פ"ה הם בקמ"ן, לכן נראה לדעתי כי חלו בו ידי המעתיקי אשר מחסרו ידועה שלחו בו ידס, ואין
זה זכ בדברי הרשב"ם כנדע ובל"ל עין קמ"ן קטן הוא (והוא ליר"י), עבות כמו קדוש וכו' וכוון
למה שאמר הרד"ק במכלול משקל פ"ע, על שם בן, שאם הוא בסמיכות הקרין תסתנה הלי"י
לסגו"ל כמו בן אברהם, אך אם הוא בהטעמות התואר תשאר ה"ג כמו בן פֿריץ, וא"כ כאן
שבו במקף אם תהיה הכוונה עץ של עבות היה נריך לבוא עץ בסגו"ל, אולם אם עבות הוא
אך תואר לעץ, ובמשקל שמות התוארים קדוש טהור וכו' או נכון לבוא ליר"י במלת עץ, והמתג
במקום נגינה.

[Footnote text in smaller script]

השביעי תחגו אתו: (מג) בסלת
תשבו שבעת ימים כל-האזרח
בישראל ישבו בסכת: (מג) למען

עם פייערן. (מג) זיעבען טאגע
זאללט איהר אין לויבערהיט.
טען וואהנען. ווער איינהיי.
מיש איזט אין ישראל זאלל
אין לויבערהיטטען וואהנען;
(מג) דאמיט אייערע נאכקאמ.
טען

ידעו

תרגום אונקלוס

ר ש י

תחגון יתיה: (מג) במטליא תחבון שבועא
יומין כל יציביא בישראל יחבון במטליא:
(מג) כי בדיל

ב א ו ר

מלויין לך, תמיד בחדש השביעי תחגו אותו: (מב) בסכת תשבו שבעת ימים, זה שקראתיו
למעלה חג הסכות, לפי ששבעת ימי החג הללו תשבו בסכות, וכמו ששבעת ימי חג ואסור מלאכה
והגון בהן בין ביום בין בלילה, כן מלות סוכה נהגות לילות כימים, אלא שרבותינו ז"ל אמרו
בת"כ ימים אין לי אלא ימים לילות מניין, ואמרו שיש דרך ללמוד מאהל מועד, שנאמר ופתח
א"מ תשבו שבעת ימים יומם ולילה (פרשה ח' ל"ה), אף כאן לילות בכלל, ויש דרך אחר
ללמוד משבעה שבלוב שהן ימים ולא לילות, ת"ל תשבו שבעת ימים בא"מ, ותשבו שבעת ימים
בסוכה, לגזרה שהמה להלן ימים ולילות אף כאן ימים ולילות, ואעפ"י שנראה שבשתי המקומות
אין דבר מופנה, מ"מ דנין לשון מלאון שבניהון נאמר תשבו, שאלת תשבו ענינה מקום שהאדם
קובע שם ישיבתו, כמו וישב יעקב בארץ מגורי אביו (בראשית ל"ז א'), וכענין ששבו שם תשבו
אין תשבו אלא בעין תדורו, מכאן אמרו אובל בסוכה ושמה בסוכה ומטייל בסוכה ומעלה
כליו בסוכה, ואכל תשבו של א"מ גלה הכתוב יומם ולילה, שזו היא ישיבה ממש, ומלמד על
תשבו הנאמר כאן שהוא ימי' ולילות, גם מלאון הכתוב נראה כן, שהרי ז' ימים אלו הן אותן
ז' ימים שבסוקו שלפניו, והיה לו לומר שבעת הימים, ושבעת ימים משמען אחרים שלא
נזכרו, כי נעבור המשמעות הזה הולך לומר למעלה (פסוק ל"ד) חג הסוכות, וכמו
שפרשנו, אבל לכך לא אמר שבעת הימים שהיה מוסב על ז' ימים של לולב שנזכר לפניו,
וידמו להן כאותן הימים שהן בלי לילות: כל האזרח, כפרשה ט"ז ב"ט), ולא היה
כריך לומר בישראל, כי עמהם ידבר בפרשה זו, גם כל אזרח ישראל הוא, אבל ענינו כל האזרח,
וכל מישהוא בכלל עדת ישראל שהן גירי לדק ועבדים משוחררים, וכן שנו בת"כ אזרח זה אזרח,
בישראל לרבות גרים ועבדים משוחררים, ואמרו עוד האזרח להוליך את הנשים, ובגמ' אמרו
שכן הלכה מקובלת, והכתוב אסמכתא, ואמרו עוד כל האזרח לרבות את הקטנים, ופי'
בגמרא אותן שהן בני חנוך, וכל זה אסמכתא. ורש"ם ז"ל פי' כל האזרח, אפילו אותן שיש
להן בתים ישבו בסכות, ואין נחת בפי' זה, כי עם יושבי בתים מדבר, ויותר נראה להסך,
כל האזרח אפילו אותן שאוכלין כל ימות הקיץ בסכות, כריבין לעשות חג סוכה לשם מלכה,
וזה טעם בת"כ ב"ה בסכות, וכן הלכה. ולפי הפשט לפי שבמלות לולב אמר ושמתם לפני ה'
אלהיכם שהוא במקדש וכמו שפרשנו, שמה היינו אומרים שדומה לו מלות סוכה שאינה
בגבולין, לכך הוסיף כל האזרח בישראל ישבו בסכות: ישבו בסכת, אמרו רבותינו בסכות
של כל דבר, ואינה לריכה סכך מד' מינין האמורין למעלה, וכן הוא אומר בעזרא אלו ההר
והביתא עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סכות ככתוב (נחמיה
ח' ט"ו) ועלי זית ועץ שמן הן מינין אחרים: (מג) למען ידעו דרחיכם, לשון ידיעה על צדור
דבר והרגש פנימי פעמים הרגש נפשי, כמו הרגש המדות והמושכלות הראשונות והמבוררים
במופתים, ופעמים הרגש חושי העושה רושם בנפש, ועליו אמר כאן למען ידעו דורותיכם,
כשאתם עושים סכות ויושבים בהם ז' ימים, יעשה זה הרגש בנפש לעיני בניכם הרואים,
וידעו כי בסכות הושבתי וגו', אבל בלי מעשה לא תרגיש הנפש על ידי הספור לבד, וזה סגולה
לכל

ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי

מען עם וויססען, דאס איך
דיא קינדער ישראלים האבע
אין היטטען ווארגען לאססען,

אח

אלם

רשיי

תרגום אונקלוס

(מג) כי בסכות הושבתי. ענני כבוד: (מג) בדיל הידעון דריכון ארי במטלת

13

עננין

באור

לכל הדברים המעשיים שמקיים הרגש נוסף הוואה: כי בסכות הושבתי וגו', פי' רש"י ז"ל
ענני כבוד, פי' סכות משל לענני כבוד שהיו סוכנין על ישראל, להגן עליהם, כמו סוכה
שעושין האזכנים על פני השדה להגנה. אבל בת"כ שנו כי בסכות וגו' ר' אליעזר אומר סכות ממש
היו, ר' עקיבא אומר בסכות ענני כבוד היו, ואעפ"י דבריו ר' אליעזר כפשוט המקרא,
תפס רבינו ז"ל שטת ר' עקיבא, לפי שלא מלא באוס מקום שיטתו ישראל במדבר בסכות,
וראב"ע ז"ל שאמר שהיו עושים סכות במדבר, וכן רמב"ן ז"ל שאמר שלדעת האומר סכות ממש,
הזלו לעשותן בתחלת החורף מפני הקור כמנהג המזנות, ולכן המורה בחדש השביעי, אינו
נראה בדבריהם מן הכתוב שאמר בהוליאוי אותם מא"מ, שמשמעו על תחלת לחתם משם,
כי לא אמר הושבתי את צ"י במדבר, ולמה סכות ולא אהלים כמנהג הנוסעים, וראה עוד
אזשיך באהלים כימי מועד (הושע י"ב י'). ואגיד לך דעתי, ידענו שדרך התורה בספורים
לקבץ במקום אחד, ולפרש במקום אחר, ומצאתי שכליל לאת לבאות ה' בשעה אחת ממלרים,
והיו משוורים במקומות רבות בגן ובמלרים, יחד להם משה מקום על פי ה' יתאספו שמה
בלס, אלה מפה ואלה מפה, והמקום שהוא היה סכות, על זה כתוב ויסעו מרעמסס סכתה
בשם מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף (שמות י"ב ל"ז), ושם על סכתה כי לשם נסעו בלס,
וביום של אחריו כתוב ויסעו מסכות ויזנו באיתם וגו', ואז נאמר וה' הולך לפנייהם (שם י"ג
ב"א וב"ב), אבל במסע הראשון בלילה ישבו בכל סכות, ונאן פירש הדבר כי בסכות הושבתי
את צ"י, ומבאר אימתי היתה זאת, ואמר בהוליאוי אותם מא"מ כליל ע"ו כשילאו, לא
במדבר כי שם היה הענן עליהם, ואין סכתה שם מקום או כפר במדינת מלרים, אבל
חנו על פני השדה, והשם קוראו סכות על שם הסכות שנהו שם, ודומה לו ויעקב
נסע סכתה ויבן לו בית ולמקוהו עשה סכות (בראשית ל"ג י"ז), חנה על פני השדה,
והכתוב קראו סכות על שם הסכות שעשה שם יעקב, וראה על כן קרא שם המקום סכות,
וזהו לדעתי סכת ר' אליעזר שאמר סכות ממש היו, כלומר זה שנאמר להגן ויסעו מרעמסס
סכתה, אינו שם עיר או כפר שהיה בא"מ, אלא סכות ממש היו שם, ולשון הנרייתא מורה
על פי' זה שאם על סכות שעשו במדבר, היה ראוי לומר סכות ממש עשו להם, ושמתיו כי מלאתי
זאת מפורש הנרייתא דמכילתא פרשת בא, שנו שם ויסעו צ"י מרעמסס סכתה סכות ממש היו שם
ויעקב נסע סכתה דבריר' אליעזר, ומכמי' אומרים אין סכות אלא מקום, שנאמר ויסעו מסכות
ויחנו באיתם, מה איתם מקום אף סכות מקום, ר' עקיבא אומר אין סכות אלא ענני כבוד
שנאמר כי על כל כבוד חופה, הרי שמחלוקתם שנויה על ויסעו מרעמסס סכתה שלדעת ר'
אליעזר היו סכות ממש, ועליו כזה בסכות תשבו, והעעם כי בסוכו הושבתי את צ"י בהוליאוי אותם
מא"מ, שהוא במסע הראשון שיטתו בסכות, וא"כ דומה חג הסכות לחג המלות, כמו שביתתם
אבו

המעמד

(מג) כי בסכות הושבתי, ת"א ארי במטלת עננין אותיבית וכו' וכן הגי' ברוב ספרים וכן
עיקר, כי אונקלוס קבל מרבי אליעזר ורבי יהושע במבואר במגלה (ג' א'), וכוון על דברי ראשון
מרבתיין באונה (י"א ב') דאמר שם ענני כבוד היו וכמו שפירש"י כאן, ומזה מובח גם כן
שגירסת תלמוד שלנו עיקר ולא כמו שאנינו בת"כ הובא בבאור, וי"ג באונקלוס במטלת ענני
ויהי' חסרון הנו"ן בארון המ"ס בעברי ע"ד ראש השלישי (שמואל ב' כ"ג ח') לכרי ולרטים
(מלכים ב' י"א ד'). (ד"ה).

את בני ישראל בהוציאי אותם
מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם:
(מד) וידבר משה את מעדי יהוה
אל בני ישראל: פ

אלם איד זיא אויס מצרים
געפיהרט האבע; איד, דער
עוויגע אייער גאטט! (מד) משה
מאכטע הירויף דיא פעסטע
דעם עוויגען, דען קינדערן
ישראל'ס בעקאנט.

שביעי

פער.

וידבר

תרגום אונקלוס

עננין אחיביח יח בני ישראל באפקוחי יחהון מארעא דמצרים אנא יי
אלהכון: (מד) ומליל משה יח סדר מועדיא דיי ואלפינון לבני ישראל:
ומליל

באור

אפו את הכלק ענות מלות, כן נלאתם הושינס השם נסכות. וכת'נשו בהוציאי אותם מלמ, מלמד שאף הסכות זכר ליציאת מצרים, ומתבאר מדברנו, אלא שיש לשאול מאין היו סכות כליל זה לת"ד אלף בני אדם מלכד הנשים והטף, ואין הדעת סובלת שעשו להם סכות ללילה אחד, ולמחר נסעו משם לחיתם, ועוד מאין להם במקום ההוא כל כך למחים לכסות בהן סכות הרבה כאלו, אולי נעשו במקום ההוא סכות לאיזו טורף, אפשר לחיילותיו של מלך שהסחופפו תחתיהן קודם לכן, או אולי אפשר שהלמיתם השם בדרך פלא באותו הלילה, שינחו גאולים תחתיהן, והיו מכל מיני למחים הנותנים ריח שרנן להמלא בעת האסיף, ולזכר נס זה לזכר מלכות סוכה בעת האסיף שנמלאים בעת ההיא כל מיני למחים ופסולת גרן ויקב, מסכים ללשון הושנתי את ב"י, שופל על נס שעשה השם עמהם, ונקל בעיני ה' לעשות כן, וקיקיון של יונה יובית, ונגאלה האחרונה מפורש אהן במדבר ארז שטה וגו' (ישעיה מ"א י"ח), ואם לא נזכר נס זה בתורה עם יציאת מצרים, נזכר כאן מפורש כי נסכות הושנתי וגו' המלמדנו פירוש סכתה האמור להלן, וכן דרנה של תורה, שהרי זכרה בספור דברים שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בלקה זה ארבעים שנה (דברים ח' ד'), ולא נזכר קודם לכן. ורש"ם ז"ל כתב ג"כ פשוטו סוכה ממש, והאריך בטעם הדבר, ותוכן דבריו שנעת האסיף שהנתיים מלאים כל טוב יעשו סוכות למען יזכרו כי נסכת הושנתי את ב"י במדבר מ' שנה בלא ישוב ובלא נחלה, ומתוך כך יודו למי שנתן להם נחלה ובתים מלאים כל טוב, ולא יאמרו כחנו ועוצם ידינו עשה לנו את החיל הזה. ואיך נקבל זה וגם במדבר היה להם כל טוב כהנה וכהנה, כאמרו לא חסרת דבר (שם ב' ז'), ועוד היה לו לומר ישנו ב"י במדבר. [ח"ה, אעפ"כ דברי הרש"ם נראין, ויש לשנות קלת בטעם הדבר, שהכוונה למען ידעו דורותיכם כאשר ישנו בתיים מפורשים וטירות מלאות כל שניות חמדה, שאין המותר הזה הכרחי לאושר האדם והכללתו, ויזכרו שלא ישנו אלא בסכות כאשר ילאו מארץ מצרים, ואעפ"כ הי' עניניהם במרום ההללחה והאושר בהיותם דבקים בה', וקרבת אלהים היא הטובה שאין למעלה ממנה. ומה רחקו בעיני דברי הרב המבאר במקום הזה, מי יוליח מלבו מעשה נסים כאלו, באין שורש ויסוד לא במקרא ולא במדרש חז"ל? ומי יאמין שלא יזכור הכתוב פלא גדול כזה כי אם ברמז דק וקלוש, וכמעט שלא עמד אדם עליו מעת היותו עד היום הזה?] : אני ה' אלהיכם, שנ על כל האמור למעלה, אני ה' אלהיכם אשר הפליח לעשות עמכם, המלוך על הדברים האלה: (מד) וידבר משה, לשון דבור פרשנוהו (פרשה א' א'), שפירש להם דיני כל מועד ומועד, כמו שקבל בנבואה, מלבד הכתובים הנזכרים בענין, כי פירש להם את אמרות ה', וכת"ב מלמד שהיה משה אומר להם הלכות פסח בפסח הלכות עלות בעלנות החג בחג, וההלכות הן הן הדבורים: